

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Trygg skola – Hur har det gått?

En uppföljning av 2006 års undersökning om utsatthet för brott, kränkningar och upplevd otrygghet i två skolor i vardera Tyresö kommun, Nacka kommun och Värmdö kommun

Förord

Evidenta Brottsprevention har på uppdrag av Nacka kommun, Tyresö kommun och Värmdö kommun genomfört en kartläggning och uppföljning av utsatthet för brott, kränkningar och otrygghet i två skolor i vardera kommun. Med denna rapport är uppdraget avslutat.

Innehållsförteckning

Förord	2
Inledning.....	4
Syfte	4
Metod och genomförande.....	5
Datamaterial	5
De ingående skolorna	6
Bortfall	7
Skolornas åtgärder för att förebygga brott och kränkningar och öka tryggheten i skolan	8
Resultat.....	14
Upplevda problem i skolan	14
Utsatta för brott	17
Utsatta för grovt våld.....	18
Utsatta för våld	19
Utsatta för rån.....	22
Utsatta för hot.....	22
Utsatta för stöld	25
Utsatta för skadegörelse	27
Trakasserier och kränkningar	30
Sexuella trakasserier.....	30
Etniskt relaterade kränkningar.....	32
Utsatta för mobbning.....	35
Konsekvenser av mobbningen	38
Stöd till dem som utsatts för mobbning	40
Otrygghet.....	42
Oro att utsättas för brott i skolan.....	42
Upplevd otrygghet vid vissa platser i skolan	44
Rädd för en eller flera personer i skolan	45
Allmän trygghet i skolan	46
Trivsel i skolan	46
Sammanfattande resultatöversyn.....	47
Utsatthet för brott	48
Förändringar avseende utsatthet för brott mellan år 2006 och år 2008 i respektive skola.....	48
Förändringarna av skolornas inbördes förhållande vad gäller utsatthet för brott mellan år 2006 och år 2008	49
Utsatthet för kränkningar	51
Förändringar avseende utsatthet för kränkningar mellan år 2006 och år 2008 i respektive skola	51
Förändringarna av skolornas inbördes förhållande vad gäller utsatthet för kränkningar mellan år 2006 och år 2008	53
Otrygghet.....	54
Förändringar avseende otrygghet mellan år 2006 och år 2008 i respektive skola	54
Förändringarna av skolornas inbördes förhållande vad gäller upplevd otrygghet mellan år 2006 och år 2008	55
Diskussion om eventuella effekter av skolornas åtgärder för att förebygga brott och kränkningar och minska otryggheten i skolan.....	57

Inledning

En trygg skolmiljö är en förutsättning för att skolan ska kunna fylla sin funktion som förmedlare av kunskap och sociala normer. Ur ett elev- och skolpersonalperspektiv handlar trygghetsarbetet om att svara upp på dessa gruppers berättigade krav på en säker och trygg arbetsmiljö där man inte riskerar att utsättas för brott och andra kränkningar. För att detta skall uppnås krävs det att kommunen, skolledningen, pedagogerna, eleverna, föräldrarna och övrig skolpersonal gemensamt arbetar mot detta mål. Ett viktigt led i detta arbete, vilket också forskning tydligt visar, är att göra en systematisk kartläggning av förhållandena i den aktuella skolan. Det är en förutsättning för att medvetandegöra problem, identifiera lämpliga åtgärder och möjliggöra en meningsfull uppföljning av vidtagna åtgärder.

Nacka-, Tyresö- och Värmdö kommun har gemensamt uppdragit åt Evidenta Brottsprevention att kartlägga av förekomsten av brott och andra kränkningar och elevernas känsla av trygghet samt följa upp det brottsförebyggande och trygghetsskapande i två grundskolor i årskurs 7 – 9 i vardera kommun. År 2006 genomfördes en första kartläggning genom enkäter till eleverna och år 2008 genomfördes en uppföljande enkätundersökning. Med föreliggande rapport är uppdraget fullgjort.

Syfte

Som framgått inledningsvis är det övergripande syftet med denna undersökning tvåfaldigt:

- Identifiera förekomsten brott, kränkningar och känsla av otrygghet i respektive skola.
- Uppföljning av vidtagna åtgärder för att minska förekomsten av nämnda problemförhållanden i respektive skola.

Undersökningen fokuserar främst kring följande huvudområden vilka belysts i en enkät till eleverna år 2006 och år 2008:

- Utsatthet för brott i skolan (våld, hot, rån, stöld och skadegörelse)
- Utsatthet för sexuella trakasserier i skolan
- Utsatthet för trakasserier i skolan kopplade till etnisk bakgrund

- Utsatthet för mobbning i skolan
- Upplevd otrygghet i skolan

Metod och genomförande

Datamaterial

En enkät har gått ut till alla elever i årskurs 7 – 9 i samtliga sex skolor som ingår i undersökningen i december år 2006 och år 2008. Svaren avser förhållandena höstterminen år 2006 respektive år 2008, dvs. en period på cirka tre och en halv månad.

Respektive kommun har själva stått för distributionen av enkäterna, genomförandet av enkätundersökningen och insamlandet av enkäterna. I samtliga skolor utom de i Tyresö kommun är det lärare som har handhaft enkäterna och varit närvarande i klassrummen vid enkätstillfället. I sistnämnda skolor sköttes det av den lokala brottsförebyggande samordnaren vid det första undersökningstillfället.

Enkätundersökningen år 2006 kompletterades med intervjuer av rektor, en lärare, kurator och vaktmästare i samtliga skolor. Totalt rörde det sig om 24 intervjuer. Syftet med intervjuerna var att få en uppfattning om hur de ser på problemen i sin skola problem och vad man gör för att motverka dessa eventuella problem. De kommer emellertid inte att särskilt presenteras i denna rapport eftersom de främst tjänar som referenspunkt för utvärderingen av åtgärderna som skolorna vidtagit. Generellt kan man dock säga att de uppfattade problemen, med något undantag, som betydligt mindre förekommande än eleverna. I anslutning till enkätundersökningen år 2008 har endast rektorn eller biträdande rektorn från respektive skola intervjuats. Syftet med intervjuerna var att få reda på vad de har gjort för att förebygga brott och kränkningar och minska otryggheten sedan det första intervjutillfället i samband med enkäten år 2006.

De ingående skolorna

Skolorna har indelats i tre undersökningsskolor och tre kontrollskolor för den kommande presentationen av resultaten och uppföljningen av åtgärderna. Undersökningsskolorna benämns i det följande NackaU, TyresöU och VärmdöU och kontrollskolorna NackaK, TyresöK och VärmdöK. Målsättningen var att undersökningsskolan och kontrollskolan i respektive kommun skulle vara så lika som möjligt när det gällde elevsammansättningen för att möjliggöra en adekvat jämförelse mellan skolorna. Kommunerna fick själva välja vilka skolor som skulle ingå i undersökningen. Endast undersökningsskolorna fick ta del av resultaten från 2006 års undersökning.

Av tabellen nedan framgår att undersökningsskolorna och kontrollskolorna verkar ha en hyfsat likartad elevsammansättning om man ser till kön, etnisk bakgrund¹ och boende. En viss skillnad finns dock när det gäller andelen boende i lägenhet mellan Tyresöskolorna. I TyresöK bor tolv procent fler i lägenhet än i TyresöU. Däremot skiljer sig skolorna i de olika kommunerna sig ganska markant från varandra när det gäller elevsammansättningen.

Några större förändringar i elevsammansättningen i respektive skola verkar inte ha skett mellan 2006 och 2008 års undersökning. Noteras kan dock att andelen elever med utländsk etnisk bakgrund minskade med cirka fem procent i Värmdöskolorna och att andelen med utländsk etnisk bakgrund ökade med ca. fem procent i TyresöK och minskade med motsvarande grad i TyresöU.

¹ Med utländsk etnisk bakgrund avses att man är född i ett annat land eller att någon av föräldrarna är född i ett annat land.

Tabell 1. Beskrivning av undersökningspopulationen efter kön, etnisk bakgrund och boendetyper per skola (andelar %) år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Kön														
Pojke	58	54	53	51	56	58	46	46	48	51	53	47	53	51
Flicka	42	46	47	49	44	42	54	54	52	49	47	53	47	49
Etnisk bakgrund														
Utländsk	24	24	27	25	22	15	21	16	36	30	27	35	25	24
Svensk	76	76	73	75	78	85	79	84	64	70	73	65	75	76
Boende														
Villa	59	55	48	47	86	83	78	78	32	39	26	26	52	54
Radhus	15	19	36	31	10	12	16	17	27	23	27	24	23	22
Lägenhet	25	26	17	22	3	5	5	5	40	38	47	50	24	24

Bortfall

Svarsfrekvensen för de båda undersökningarna ligger på 86 procent år 2006 och 81 procent för år 2008 (efter det att oseriöst ifyllda enkäter rensats bort) vilket är på en fullt acceptabel nivå. Noteras bör dock att svarsfrekvensen för Värmdö skolår 8 år 2006 och TyresöK skolår 8 år 2008 är markanta lägre än genomsnittet för de andra skolorna.

Tabell 2. Svarsfrekvens uttryckt i procent för respektive skola och årskurs år 2006 respektive år 2008.

	Åk 7		Åk 8		Åk 9		Totalt	
År	2006	2008	2006	2008	2006	2008	2006	2008
NackaU	78	92	91	62	77	90	82	90
TyresöU	84	96	89	88	82	83	85	89
VärmdöU	88	84	91	63	85	90	88	79
VärmdöK	86	90	56	73	92	71	79	78
NackaK	96	84	93	82	88	83	92	83
TyresöK	90	82	86	40	89	86	88	69
Totalt	87	88	85	68	85	84	86	81

Skolornas åtgärder för att förebygga brott och kränkningar och öka tryggheten i skolan

Poängen med att dela in de i undersökningen ingående skolorna i undersökningsskolor och kontrollskolor var att särskilda åtgärder skulle vidtas i de förstnämnda skolorna utifrån vad som framkommit i 2006 års elevenkätundersökning. Särskild vikt skulle läggas vid att identifiera platser i skolan där brott och kränkningar var vanligt förekommande och platser i skolan där eleverna kände sig otrygga. Skälet till det var att projektledningsgruppen (kommunernas brottsförebyggande samordnare, rektorerna i de tre undersökningsskolorna och en representant från polisen) initialt var inriktade på att prioritera ändringar i skolornas fysiska miljö för att minska tillfällena till brott och andra kränkningar och öka tryggheten. Brist på ekonomiska medel har dock medfört att man fått släppa den prioriteringen. Andra åtgärder har istället vidtagits. Endast i en av undersökningsskolorna har vissa justeringar av den fysiska miljön skett.

Nedan följer en summarisk beskrivning av samtliga skolors åtgärder för att minska brott och andra kränkningar och öka tryggheten sedan den första undersökningen år 2006. Till grund för beskrivningen ligger vad som framkommit i intervjuer med rektorer och biträdande rektorer i samtliga skolor. Någon djupare analys av själva genomförandet av åtgärderna har inte varit möjlig att göra eftersom en sådan skulle kräva omfattande intervjuer med såväl skolpersonal som elever.

NackaU

Åtgärder som vidtagits sedan år 2006 i NackaU:

- Påbörjat upprustning av toaletter.
- SETH-utbildat lärare, en från varje arbetslag.
- Kometutbildat lärare, en från varje arbetslag.
- Revidering av likabehandlingsplanen. Elevrådet remissinstans. Föräldrarådet har inte fått den på remiss.
- Lagt in livskunskap i schemat. En gång i veckan i alla årskurser. Förhåller sig på olika sätt till värdefrågor genom övningar, diskussioner m.m. Tanken är att mer synliggöra kränkningar.
- Rastvaktssystemet har inte förändrats, de har en schemalagd ”umgängestid”. De har dock fått till stånd ett samarbete med fritidsförvaltningen. En fritidspedagog hjälper till

på lunchrasterna för eleverna skolår 7 till 9.

Sedan förut arbetar man på skolan med friends och kamratstödjure. Man har en ”trivselbok” som innehåller regler för skolans elever och personal. Vaktmästaren skall så långt som möjligt försöka omedelbart avlägsna klotter i skolan. Rektorn upplever personalgruppen som stark och att den drar åt samma håll. Han framhöll också att det hade kommit ökade krav från föräldrarna att förbättra inomhusmiljön.

NackaK

Åtgärder som vidtagits sedan år 2006 i NackaK:

- Pågående revidering av likabehandlingsplanen. Kamratstödjarna har fått tycka till under en dag och förslagen har gått på remiss till skolans samtliga klasser. Föräldrarådet har fått likabehandlingsplanen på remiss.

Sedan tidigare arbetar man med kamratstödjure, två i varje klass. Elever har fått vara med och ta fram ordningsregler. Inför varje nytt skolår får eleverna ta med sig ordningsreglerna hem och diskutera dem med föräldrarna. Eleverna och föräldrarna skriver därefter under ett ”kontrakt” om att eleven skall följa ordningsreglerna. Det finns två vuxenstödjure för eleverna i varje arbetslag på skolan och ett trygghetsråd. Lärare är ute på raster där de ska ”samvara”. Skolan samarbetar med fritidsgården som håller öppet under lunchen fyra dagar i veckan. Man arbetar även med Örebro preventionsprogrammet med föräldrarna till eleverna i skolår 7. Rektorn upplever att det finns en stark uppslutning bland lärarna i såväl det pedagogiska som trygghetsskapande arbetet.

Rektorn framhöll att han upplever eleverna som började i skolår 7 hösten 2008 som betydligt mer ”stökiga” än de två föregående åren. Man har fått göra omflyttningar av elever och kalla föräldrarna till möte.

TyresöU

Åtgärder som vidtagits sedan år 2006 i TyresöU:

- Dörrarna till alla klassrum har försetts med fönster för att göra korridorerna tryggare.

- Har sänkt höga montrar bland elevskåpen vilken har skapat en bättre insyn i allmänutrymmena.
- Satt haspar på insidan av toaletterna så att man inte kan öppna dem utifrån med mejsel eller dylikt.
- Utomstående har handledning var femte vecka med arbetslagen på skolan om hur man bemöter ungdomar sedan två terminer tillbaka.
- Hade hösten år 2008 en värdegrundsvecka med eleverna då man genomförde värdeövningar för att spegla hur man är mot varandra. Efteråt diskuterade man det som kommit fram under övningarna. Även föreläsare var inbjudna att tala kring olika teman.
- Arbetat mycket med ordningsregler i skolan. Diskuterade dessa i tvärgrupper under värdegrundsveckan (se ovan) och i elevrådet.
- Håller på med en revidering av likabehandlingsplanen. Arbetet bedrivs i fokusgrupper med lärare och elever.

Sedan tidigare bedrivs "rastvaktverksamhet". Dessutom finns det en fritidsgård i anslutning till skolan som har rastverksamhet. Fritidspersonalen rör sig också i skolans lokaler.

TyresöK

Åtgärder som vidtagits sedan år 2006 i TyresöK:

- Hösten år 2007 fick en av de biträdande rektorerna i uppdrag att särskilt arbeta med trygghetsfrågor och arbetsmiljön i skolan.
- Ökad vuxennärvaro ("rastvakter") i skolans lokaler på raster och mellan lektioner. Särskilt vid elevskåpen och i korridorer utanför klassrummen. Ingen timme på dagen saknas det vuxna ute i skollokalerna och mellan 11:00-13:00 skall det alltid finnas en lärare i skåphallen.
- Anställt en elevstödjare som skall stödja elever, uppmärksamma problem i ett tidigt skede och finnas ute bland eleverna.
- Lagt ned ett stort arbete med att ta fram ett gemensamt värdegrundsdokument som rör respekt, trygghet och ansvar. Det skall vara ett "levande" dokument och finns uppsatt i alla klassrum. Den biträdande rektorn upplever att eleverna är positiva till värdegrunden och de regler som emanerar ur den eftersom den inte endast handlar om

elevernas beteende utan även om hur lärarna och övrig skolpersonal ska bete sig mot eleverna och varandra.

- I varje arbetslag fungerar en lärare som mentor för eleverna. De skall fånga upp elever som är i behov av stöd eller känner sig på olika sätt känner sig otrygga. Man har även mentorsgrupper.
- Man har infört en ”lagvecka” per år då man tar upp värdegrundsrelaterade frågor och har regelbundet dagar kring omtanke, respekt, trygghet och ansvar.

Den biträdande rektorn framhöll att skolan är så utformad att det är lätt att ha uppsikt över eleverna. Det är en stor byggnad och skåphallen är öppen vilket gör det svårt att hitta undanskymda skrymslen. Om det bara finns en vuxen ute i skåphallen så ser denne om något händer där enligt biträdande rektorn. Dessutom framhöll han att vaktmästarens expedition har ett fönster som vetter mot skåphallen. När det gäller lärarnas engagemang i trygghetsarbetet tyckte han att det jämfört med tidigare ”sker ett bättre arbete på golvet”. När det gäller ordningen i skolan upplever han inte att det har blivit lugnare utan är ungefär som tidigare.

VärmdöU

Åtgärder som vidtagits sedan år 2006 i VärmdöU:

- Man har, enligt biträdande rektorn, jobbat mycket med kontakten mellan de vuxna och eleverna. Det har förts en diskussion om att lärarna ska dröja sig kvar i elevutrymmena efter lektionerna och vara mer socialt orienterade mot eleverna. Det handlar enligt rektorn om förhållningssätt. Man har dock inte haft tid diskutera detta på de för arbetslagen gemensamma mötena utan detta har diskuterats i respektive arbetslag.
- Det genomfördes en trygghetsvandring med eleverna i samband med att resultaten från den första enkätundersökningen presenterades. Biträdande rektorn berättade att flera elever var skeptiska till resultaten i undersökningen, att de tyckte det var överdrivet höga siffror. Bl.a. ifrågasattes om inte siffrorna för våld kunde tänkas bero på att även de som skojbråkat uppgivit att de blivit slagna när de svarade på enkäten. När det gällde stöder trodde de att de mest rörde sig om pennor och suddgummin.
- Har köpt in nya soffor till elevutrymmena.
- Arbetat med en jämställdhetsplan under hösten år 2008. Kamratstödjarna har ingått i det

arbetet.

- Påbörjat arbete med att revidera likabehandlingsplanen senare delen på hösten. Tanken är att elevrådet och eleverna i de olika klasserna ska få tycka till om den plan som en lärargrupp tar fram.

Sedan tidigare har man kamratstödare och det finns ordningsregler som har kommunicerats till både eleverna och deras föräldrar. Någon schemalagd rastvaktverksamhet finns inte utan det är upp till varje lärare. Det finns dock en önskan (se ovan) om att lärarna skall dröja sig kvar i elevutrymmena efter lektionerna. Man har även en anti-mobbingsgrupp. Pengarna som man erhöll från Brottsförebyggande rådet för att använda i det förebyggande arbetet använde man inte eftersom man, enligt biträdande rektorn, inte riktigt hade tid att diskutera vad de skulle kunna användas till.

Rent fysiskt är VärmdöU lite speciell. Skolan består av tre fristående byggnader som inhyser en klass vardera skolår 7-9. Eleverna har sina klassrum och skåp i det hus de tillhör och de tre lärararbetslagen tillhör respektive hus. Det blir lite som att VärmdöU består av tre skolor i en. Biträdande rektorn berättade att de hade förts en diskussion om att man skulle bryta upp den vertikala organisationen och ersätta den med en horisontell, dvs. att skolår 7 skulle husera i ett hus, skolår 8 i ett annat och skolår 9 i det tredje. Diskussionen skrinlades dock efter starkt motstånd från eleverna som sa att det skulle skapa en otryggare och stökigare skolmiljö.

Biträdande rektorn berättade att man haft stora problem med stölder på skolan. ”Vi vet att det finns en liten grupp med elever som går runt och tar och vi vet vilka det är. Några har vi polisanmält när vi haft bevis”. Hon anser dock att de som utsätts för stöld delvis får skylla sig själva eftersom de lämnar sina elevskåp olåsta trots att de går att låsa dem och att de hänger sina jackor med värdesaker i utanför klassrummen.

Enligt biträdande rektorn förekommer våld och mobbning. Oftast rör det sig incidenter mellan elever från de olika husen. ”I sitt eget hus är man fredad”.

VärmdöK

Åtgärder som vidtagits sedan hösten år 2006 i VärmdöK:

- Ändrat inriktning på rastvaktsverksamheten. Tidigare hade alla lärare en rastvakt som de kunde gå när det passade, huvudsakligen inomhus. Sedan skolan fick en ny rektor ska alla lärare enligt ett schema vara rastvakt på lunchen mellan kl. 10:30 - 12:40. Denna skall huvudsakligen förläggas utvändigt på skolgården eftersom rektorn är av uppfattningen att det är där de flesta kränkningarna sker och otryggheten är som störst. Flera av lärarna upplever det dock som meningslöst enligt biträdande rektorn.
- Mer fokus på elevernas välmående genom sjuksystem och kuratorn på skolan.
- Har fått en bemannad caféteria vilket enligt biträdande rektorn medfört att eleverna känner sig mer trygga där.
- Man har sett över likabehandlingsplanen. Elev- och föräldrarådet har fått den på remiss. Enligt biträdande rektorn är lärarna ganska trötta på att revidera handlingsplaner. Skolan har inte mindre än 39 handlingsplaner som täcker olika områden. Lärarna har därför enligt biträdande rektorn inte hunnit sätta sig in i likabehandlingsplanen.

Sedan tidigare har man en 10-12 allmänt hållna regler som är skrivna på ett positivt sätt utan så mycket pekpinningar som biträdande rektorn uttryckte det. Dessutom har man arbetsregler som bl.a. går ut på att alla lektioner ska börjas och avslutas på ett visst sätt.

Den biträdande rektorn berättade också att man haft en omfattande stöldvåg i skolan under höstterminen 2008. Två elever har polisanmälts för stölder. Stölderna har dock även ökat under föreliggande termin. Biträdande rektorn säger att det finns obekräftade rykten att det rör sig om personer som inte är elever i skolan. Precis som i VärmdöU tycker biträdande rektorn att eleverna är slarviga med att låsa sin skåp trots att det har möjlighet till det. Det har enligt biträdande rektorn även förekommit några smärre våldshändelser varav ett fall anmälts till polisen.

Resultat

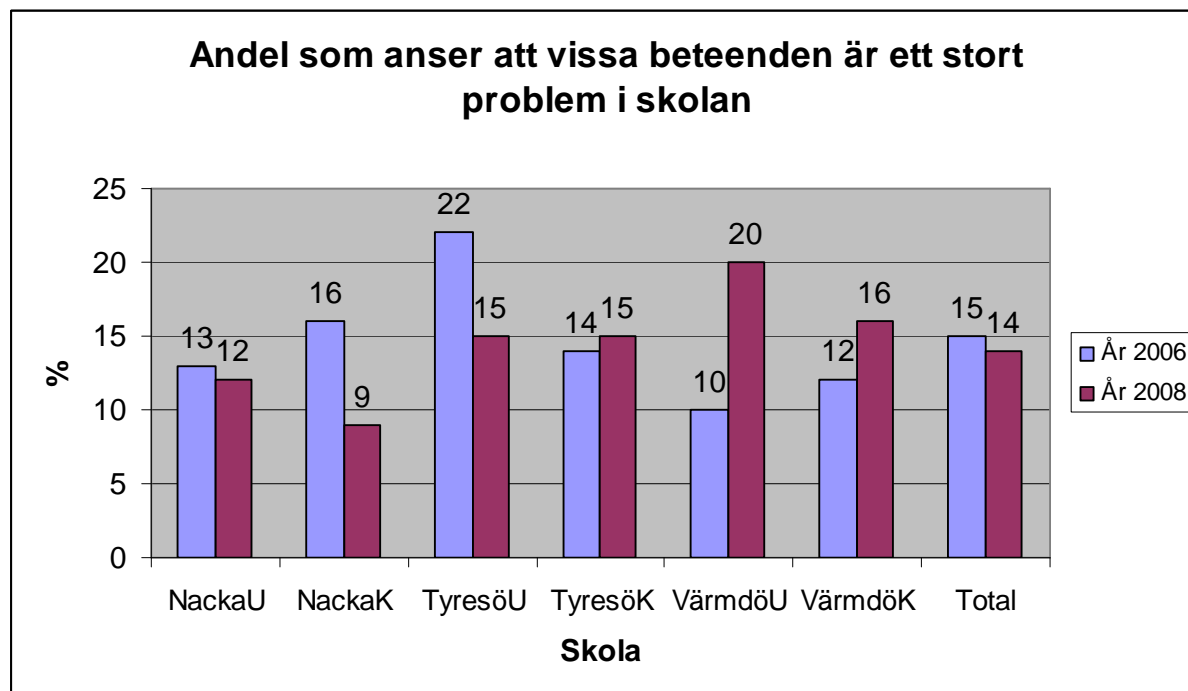
I resultatgenomgången behandlas i tur och ordning elevernas upplevelse av problem i skolan, utsatthet för brott i skolan, utsatthet för kränkningar i skolan och elevernas upplevelse av otrygghet i skolan.

Upplevda problem i skolan

I enkäten fick eleverna ta ställning till huruvida de upplevde att ett angivet brott eller kränkning är ett *stort problem, litet problem, förekommer men inget problem, förekommer inte eller vet ej*. När det gäller i vilken utsträckning eleverna upplever vissa beteenden som problem är det inte alldeles självklart hur resultaten skall tolkas. Det är svårt att utläsa i vilken utsträckning svaren beror på att man anser att de är vanligt förekommande eller om det är för att de upplevs som mer eller mindre allvarliga. I sistnämnda fall skulle det även kunna vara så att man ser ett visst beteende som särskilt allvarligt till följd av det har uppmärksammats av skolan på olika sätt. Dessutom kan man inte bortse från det faktum att de som själva utsatts för beteendet ifråga kan vara mer benägna att se det som ett stort problem oberoende av förekomst eller allvarlighetsgrad. Sannolikt rör det sig i en varierande grad om en kombination av dessa faktorer beroende på vilket problembeteende det handlar om. Frågorna äger ändå aktualitet eftersom man i mätningar i bostadsområden har kunnat påvisa att det finns ett samband mellan problemuppfattning och den upplevda otryggheten i området. Även ur ett annat perspektiv äger elevernas problem aktualitet. I tider av fria skolval och ”konkurrens” om eleverna är det inte helt oviktigt vilken bild av skolan eleverna ger till andra.

Som framgår av diagrammet har det skett ganska påtagliga förändringar i skolorna och skolorna sinsemellan. Mest markant är nedgången i NackaK och TyresöU och uppgången i VärmdöU.

Diagram 1. Genomsnittlig andel av de som anser att olika beteenden är ett stort problem i skolan höstterminen år 2006 och år 2008 fördelade efter skola.

Om man bryter ned de olika problembeteende i olika kategorier ges en betydlig mer nyanserad bild samtidigt som olika mönster framträder i de enskilda skolorna. I tabell 3 nedan har problembeteendena sorterats i kategorierna brott mot elever, kränkningar, grupprelaterat bråk och stök och brott och andra negativa handlingar riktade mot skolan.

NackU

I NackaU har andelarna som uppger att olika beteenden är stora problem i skolan minskat i alla kategorier utom kategorin brott och andra handlingar mot skolan. Det är klotter och skadegörelse som står för ökningen.

NackaK

I NackaK har ”stort-problem” andelarna minskat i samtliga kategorier och för samtliga där ingående problembeteenden.

TyresöU

I TyresöU har ”stort-problem” andelarna minskat i samtliga kategorier och för samtliga där ingående problembeteenden. Särskilt markant är minskningen i brott mot elever i skolan.

TyresöK

I TyresöK har ”stort-problem” andelarna minskat för kategorierna brott mot elever och kränkningar. Störst är minskningarna för ”elever som slåss” och ”mobbing”. Däremot har ”stort-problem” andelarna ökat för grupprelaterat bråk och stök och brott mot skolan. Störst är ökningen för ”grupp/grupper som bråkar och stör ordningen” och ”klotter” och ”annan skadegörelse”.

VärmdöU

I VärmdöU har ”stort-problem” andelarna ökat mycket markant från en låg nivå. I 2008 års undersökning ligger VärmdöU klart över genomsnittet för samtliga skolor i alla problemkategorier. Särskilt stora är förändringarna för ”stöld” men även för ett flertal andra problembeteenden har det skett stora förändringar.

VärmdöK

I VärmdöK har stort-problem andelen ökat i kategorierna brott mot elev och brott mot skola. I den förstnämnda står ”stöld” för merparten av ökningen. I de båda andra kategorierna, ”kränkning” och ”grupprelaterat bråk och stök”, har det skett en minskning.

Tabell 3. Andel (%) elever som uppger att brott och kränkningar är ett stort problem i skolan år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Brott mot elever														
Elever som slåss	6	4	7	4	3	10	7	6	22	10	12	9	10	7
Elever som hotar	7	5	9	4	5	10	9	8	23	13	13	12	11	8
Stölder från elever	23	15	18	10	10	45	7	41	19	12	14	12	16	21
Skadegörelse av elevers saker	8	7	9	4	3	8	4	10	14	8	8	9	8	8
Genomsnittlig andel	11	8	11	6	5	18	7	16	20	11	12	11	11	11
Kränkningar														
Mobbning	11	11	12	7	13	20	20	13	26	16	23	15	20	13
Sexuella trakasserier	8	6	8	7	5	3	2	5	11	9	8	10	7	7
Genomsnittlig andel	10	9	10	7	9	12	11	9	19	13	16	13	14	10
Grupprelaterat bråk och stök														
Grupp/grupper som bråkar och stör ordningen	12	8	10	8	11	19	18	15	27	21	15	21	15	14
Bråk mellan etniska grupper	6	5	7	4	4	7	11	5	21	11	8	8	10	6
Genomsnittlig andel	9	7	9	6	8	13	15	10	24	16	12	15	13	10
Brott och andra handlingar mot skolan														
Klotter/graffiti/skolan	17	34	23	14	7	6	9	14	21	15	10	16	16	18
Skadegörelse av skolans saker	17	26	23	20	11	34	13	15	25	18	13	21	18	22
Stöld från skolan	20	9	13	7	12	30	5	13	14	11	11	15	13	12
Nedskräpning	25	20	24	20	31	42	34	43	41	31	35	30	31	30
Genomsnittlig andel	20	22	21	15	15	28	15	21	25	20	17	21	20	21

Utsatta för brott

I enkäterna fick eleverna svara på frågan om de utsatts för visst brott, var i skolan det hade ägt rum samt hur många gånger. När det gäller antalet gånger man utsatts för visst brott per plats i skolan kunde man uppge en gång, två gånger eller tre eller flera gånger.

I resultatredogörelsen redogörs för andelen utsatta för visst brott fördelade efter *skola*, *skolår* och *kön* samt antal brott per *plats* i skolan (har man uppgett tre eller flera brott räknas det som tre brott). På grundval av det totala antalet inträffade brottshandlingar för visst brott tas även två kompletterande mått på utsatthet för brott fram för respektive skola; *brottsvolym* och *viktigmiseringsgrad*. Det första måttet avser antalet brott utslaget på samtliga elever i skolan.

Det erhålls genom att man dividerar antalet brott med antalet elever i skolan (antalet brott av viss typ/totala antalet elever). Det andra måttet avser antalet brott av viss typ utslaget på de som utsatts för brottet ifråga (antal brott av viss typ/antal utsatta för brottet ifråga).

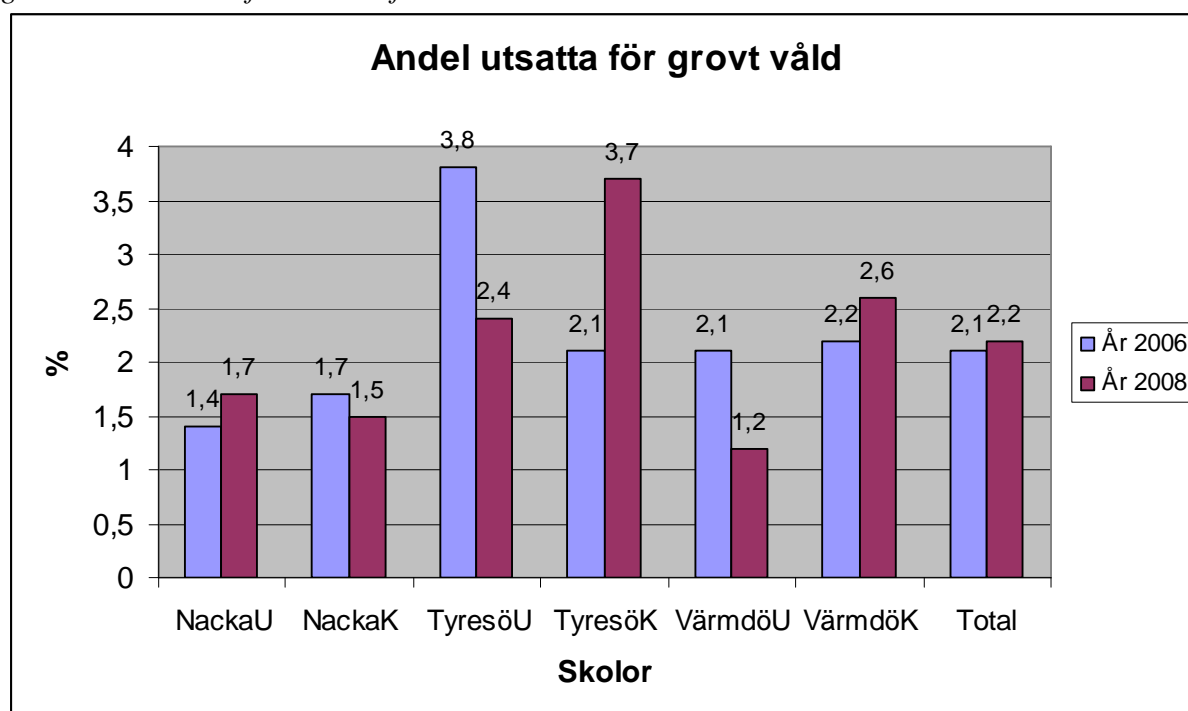
Utsatta för grovt våld

Som grovt våld definieras i denna undersökning:

Någon har med avsikt slagit/sparkat/knuffat mig så att jag var tvungen att besöka sjuksyster, läkare eller tandläkare.

Som framgår av diagrammet ligger den totala andelen utsatta för grovt våld år 2008 på samma nivå som år 2006. De förändringar som inträffat i de olika skolorna bör inte övertolkas eftersom det endast rör sig om ett fåtal utsatta individer vilket starkt kan påverka de procentuella andelarna i den ena eller andra riktningen.

Diagram 2. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för grovt våld i skolan fördelade efter skola.

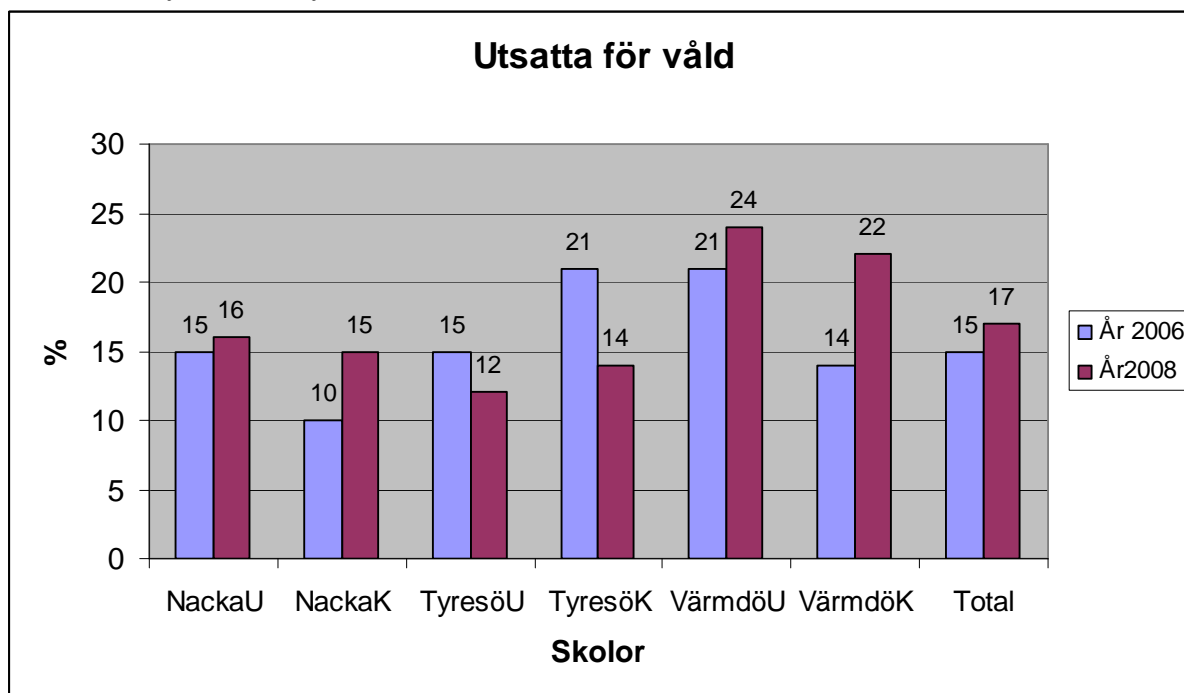
Utsatta för våld

Med våld avses i denna undersökning:

Någon har med avsikt slagit/sparkat/knuffat mig så att jag fick ont men var inte tvungen att besöka sjuksystem, läkare eller tandläkare.

Totalt sett har andelen utsatta för våld ökat från 15 till 17 %. Andelen utsatta för våld har ökat i fyra av skolorna och minskat i två av skolorna. Särskilt stor är ökningen i VärmdöK medan TyresöK har den kraftigaste minskningen.

Diagram 3. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för våld i skolan fördelade efter skola.

Andelen utsatta för våld fördelade efter skola, skolår och kön

Det har totalt sett inte skett någon större förändring när man ser till skolår och kön. Eleverna i skolår 7 och 8 är något mer utsatta än eleverna skolår 9 och andelen utsatta pojkar är dubbelt så stor i förhållande till flickornas andel. Däremot har det skett stora förändringar i några av de enskilda skolorna.

Tabell 4. Andel (%) utsatta för våld fördelat efter skolår och skola år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolår 7	13	16	12	20	19	31	22	23	12	4	27	15	17	18
Skolår 8	18	17	12	13	23	23	14	26	16	13	20	10	17	17
Skolår 9	14	14	7	13	20	19	9	15	18	16	15	14	13	15

Tabell 5. Andel (%) utsatta för våld fördelat efter kön och skola år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Pojkar	21	20	14	18	27	27	20	31	15	18	29	17	21	21
Flickor	7	11	6	13	12	20	10	13	14	4	11	11	10	12

Brottsvolym och viktimeringsgrad för våld

Totalt sett har även brottsvolymen och viktimeringsgraden ökat. I NackaU där andelen utsatta för våld ökat något har såväl brottsvolymen som viktimeringsgraden minskat. I de båda Tyresöskolorna, i vilka andelen utsatta minskade ganska så påtagligt, har det skett en minskning av brottsvolymen men en ökning av viktimeringsgraden. Eller annorlunda uttryckt: andelen utsatta har minskat i de båda skolorna liksom utsattheten per elev i skolan medan de som utsätts för våld utsätts i större utsträckning.

Tabell 6. Elevers genomsnittliga utsatthet för våld och våldsutsattas genomsnittliga utsatthet för våld per skola år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Elev/brott	0,8	0,6	0,3	0,5	0,6	1,3	0,6	0,9	0,7	0,6	0,9	0,7	0,6	0,7
Utsatt/brott	4,8	3,8	2,4	3	2,6	5,3	3,7	4,2	3,9	5,2	3,8	4,5	3,7	4,1

Plats i skolan där eleverna utsatts för våld

De absolut vanligaste platserna att ha utsatts för våldsbrott är vid elevskåpen, utanför klassrum och i klassrum. Det mönstret går igen i samtliga skolor. I de skolor där det skett en minskning eller ökning av antalet våldshändelser är det främst förändringen vid dessa platser som slår igenom. Noterbart är dock att i NackaU har det skett en generell minskning på

samtliga platser. I VärmdöU är förhållandet det motsatta, där har det skett en generell ökning vid samtliga platser (med något undantag). Vad det beror på kan man bara spekulera om. En möjlig tolkning skulle kunna vara att minskningen respektive ökningen inte enbart kan spåras till eventuella situationella åtgärder utan att det rör sig om ett förändrat förhållningssätt till våld som kan kopplas till det elevsociala klimatet och skolklimatet i skolorna.

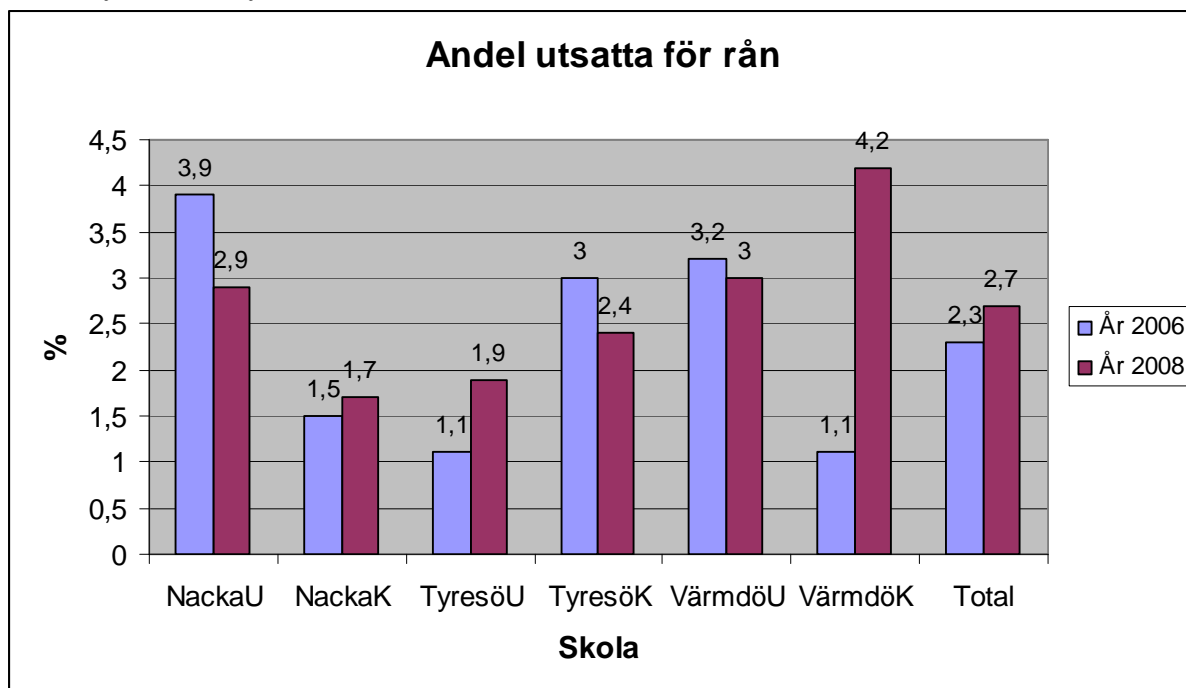
Tabell 7. Antalet våldshändelser per plats i respektive skola höstterminen skolår 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolgården	18	20	15	13	14	25	14	23	27	16	38	14	127	109
Gymnastiksalen	18	17	7	14	6	9	10	14	11	12	29	17	82	83
Omklädningsrum	14	8	8	7	3	11	15	14	9	10	20	14	69	64
Klassrum	35	32	7	16	14	28	16	23	32	20	20	35	124	154
Utanför klasrum	65	47	19	47	30	39	31	49	42	23	60	23	247	228
Elevskåpen	73	57	35	47	31	48	39	71	36	20	48	26	262	269
I matsalen	16	8	4	4	1	10	6	13	13	10	6	8	46	53
Cafeteria/uppehållsrum	49	29	5	3	1	11	18	17	18	11	27	15	118	86
Vid toaletterna	20	19	1	8	2	15	6	18	5	7	4	7	38	74
Väg till/från skolan	20	9	4	9	5	10	4	14	10	9	24	11	67	62
Annat	17	7	15	11	7	11	6	3	10	4	13	8	68	44
Totalt	345	253	120	168	115	217	165	259	213	142	289	178	1248	1226

Utsatta för rån

Andelen utsatta för rån har totalt sett ökat något mellan de båda undersökningsperioderna. Ökningen kan huvudsakligen tillskrivas VärmdöK.

Diagram 4. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för rån i skolan fördelade efter skola.

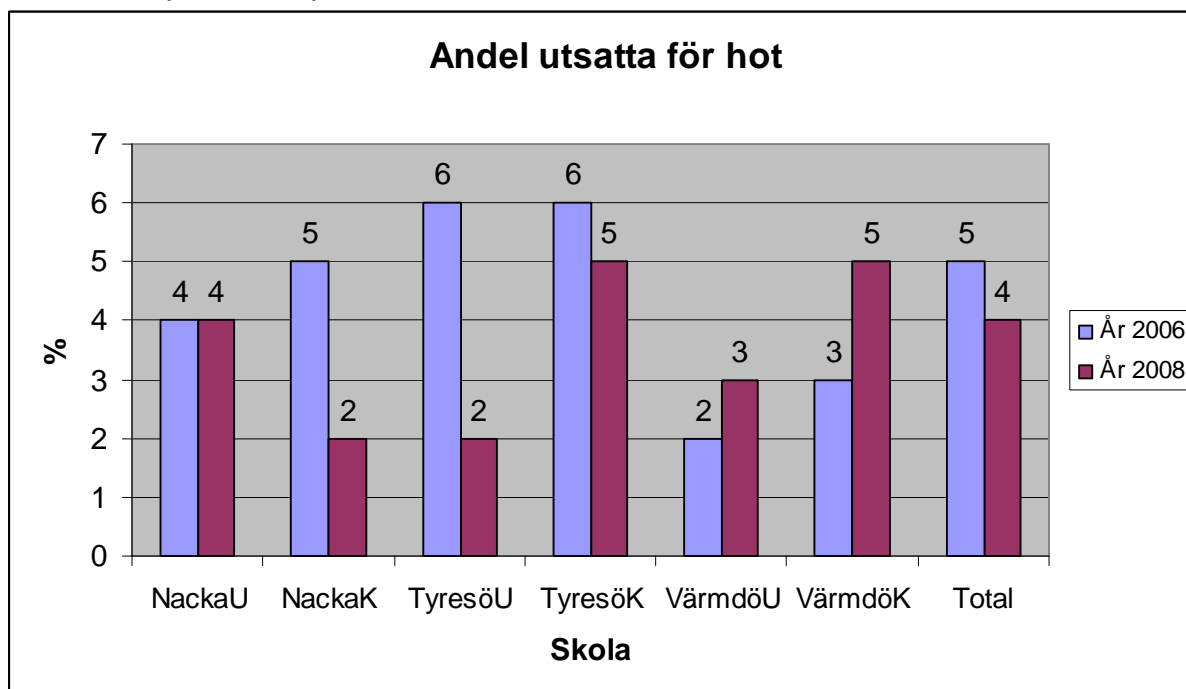
Utsatta för hot

I enkäterna ställdes en fråga om hot:

Har du i skolan någon gång denna termin blivit hotad så att du kände dig allvarligt rädd?

Totalt sett har utsatta för hot minskat från 5 till 4 procent. Kraftigast är minskningen i TyresöU och NackaK medan VärmdöU har den kraftigaste ökningen.

Diagram 5. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för våld i skolan fördelade efter skola.

Andel utsatta för hot efter skola, skolår och kön

Mest utsatta är de i skolår 7 och pojkar är i någon mån mer utsatta än flickorna. Variationen mellan de olika skolorna är emellertid ganska stor.

Tabell 8. Andelen (%) elever utsatta för hot per skola och skolår höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		Värmdök		TyresöU		Tyresök		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Skolår 7	1	7	4	3	3	0	3	7	6	2	6	7	4	5
Skolår 8	7	2	7	2	2	3	3	7	6	1	5	4	6	3
Skolår 9	5	3	3	3	2	6	3	1	5	3	5	3	4	3

Tabell 9. Andelen (%) elever utsatta för hot per skola och kön höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Pojke	4	4	8	3	3	5	3	6	8	4	9	5	6	4
Flicka	5	4	2	1	1	0	3	5	3	0	3	4	3	3

Brottsvolym och viktimiseringsgrad för hot

Totalt sett har det skett en liten minskning av brottsvolymen för hot medan viktimiseringsgraden har ökat.

Tabell 10. Elevers genomsnittliga utsatthet för hot och hotades genomsnittliga utsatthet för hot per skola år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Elev/brott	0,16	0,09	0,09	0,05	0,04	0,18	0,07	0,11	0,18	0,10	0,15	0,17	0,12	0,11
Utsatt/brott	3,6	2,5	1,9	2,5	2,2	6,2	2,3	2,3	3,4	5,5	2,7	3,7	2,8	3,3

Plats i skolan där elever hotats

De platser där eleverna är mest utsatta för hot är i fallande ordning *utanför klassrum, till och från skolan, vid elevskåpen, på skolgården och i klassrum*. För dessa platser ligger antalet hot på mellan 20 och 29 hothändelser. Platsen för hot är följaktligen mindre koncentrerade till vissa platser än vad fallet är för våldsbrotten. Vad det beror på är oklart. En tänkbar förklaring skulle kunna vara att hot är en mindre expressiv handling än våld som lättare uppstår när många elever är på samma plats som vid elevskåpen. Möjligen kan det också vara så att hot har ett instrumentellt (planerande) inslag som kan kopplas till mobbning eller andra mer systematiskt riktade kränkningar mot viss person.

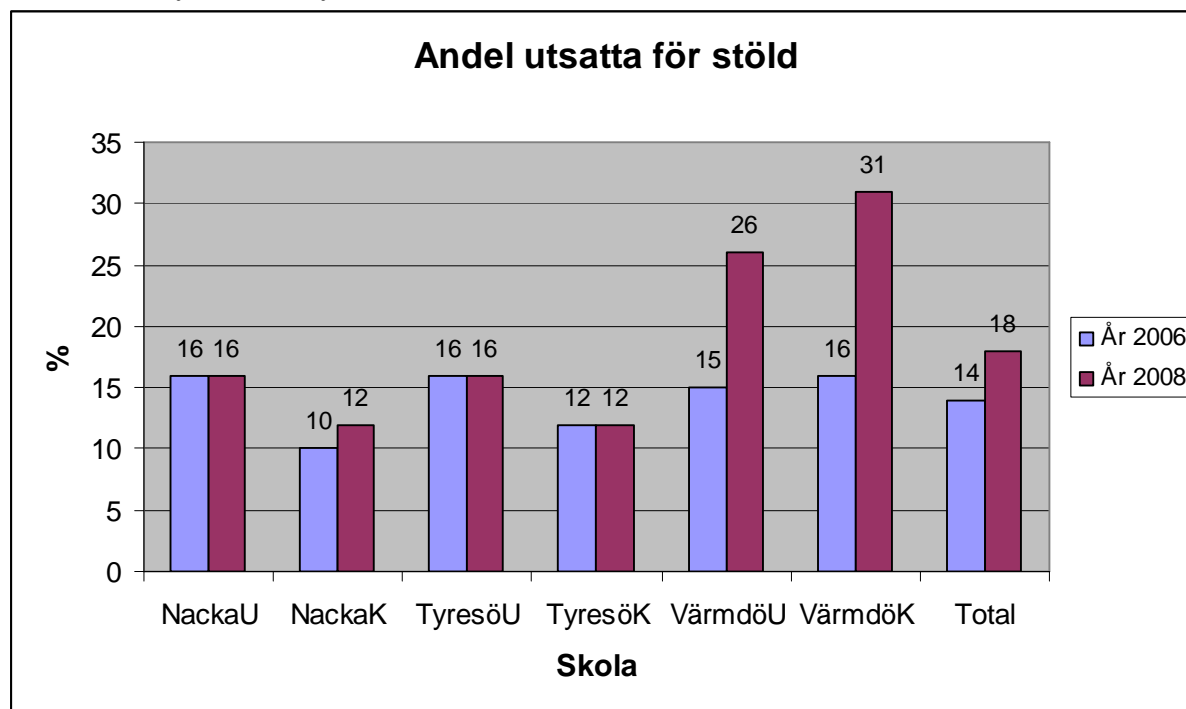
Tabell 11. Antalet hothändelser per plats i respektive skola höstterminen skolår 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		Tyresök		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolgården	1	2	10	3	1	7	1	2	9	2	12	5	34	21
Gymnastiksalen	4	-	-	1	-	3	2	2	5	-	4	2	15	8
Omlädningsrum	5	1	1	-	-	3	-	2	3	5	2	4	11	15
Klassrum	2	-	3	1	1	3	2	3	3	2	5	11	21	20
Utanför klasrum	4	4	4	5	6	9	3	5	6	2	7	4	30	29
Elevsåpen	9	3	4	7	-	3	7	7	4	3	5	1	29	24
I matsalen	4	-	4	-	-	1	-	3	3	2	-	5	11	11
Cafeteria/uppehållsrum	8	10	2	-	-	-	-	1	8	3	6	2	24	16
Vid toaletterna	8	-	2	-	-	1	-	1	2	2	-	4	12	8
Väg till/från skolan	9	15	6	3	-	-	3	2	8	1	6	4	32	25
Annat	14	3	3	6	1	1	3	4	3	-	4	2	28	16
Totalt	68	38	39	20	9	31	21	32	54	22	51	44	247	193

Utsatta för stöld

Totalt sett har andelen utsatta för stöld ökat från 14 procent till 18 procent. Ökningen kan i princip helt och hållet tillskrivas de båda Värmdöskolorna där det har skett en extraordinär ökning av andelen utsatta för stöld.

Diagram 6. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för stöld i skolan fördelade efter skola.

Andel utsatta för stöld efter skola, skolår och kön

Eleverna i skolår 8 och 9 är mer utsatta än eleverna i skolår 7. Pojkar och flickor är totalt sett lika utsatta för stöld. Variationerna skolorna sinsemellan är emellertid relativt stora.

Tabell 12. Andelen (%) elever utsatta för stöld per skola och skolår höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolår 7	13	15	9	11	12	18	21	20	6	21	12	13	12	15
Skolår 8	18	20	9	17	13	17	12	37	27	7	12	6	15	19
Skolår 9	17	13	12	8	21	39	15	36	11	23	15	15	15	20

Tabell 13. Andelen (%) elever utsatta för stöld per skola och kön höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Pojke	20	19	10	12	12	19	14	29	15	19	16	13	15	18
Flicka	11	12	10	11	20	37	19	32	15	11	8	12	13	18

Brottsvolym och viktigmiseringsgrad för stöld

Totalt sett har såväl brottsvolymen som viktigmiseringsgraden ökat. Det är föga förvånande om man ser till att det har skett en ökning av dessa i samtliga skolor. Klart störst är ökningen i de båda Värmdöskolorna.

Tabell 14. Elevers genomsnittliga utsatthet för stöld och stöldutsattas för stöld genomsnittliga utsatthet per skola höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Elev/brott	0,3	0,4	0,2	0,3	0,3	0,7	0,3	0,7	0,4	0,4	0,2	0,3	0,3	0,4
Utsatt/brott	1,8	2,4	1,6	2,2	1,9	3	1,9	2,4	2,3	2,6	2	2,6	1,9	2,5

Platser i skolan där stöld inträffat

De vanligaste platserna där stöld inträffar är i klassrum, vid elevskåpen och utanför klassrum. I VärmdöK har det även skett en kraftig ökning i omklädningsrummen till gymnastiksalen och i gymnastiksalen.

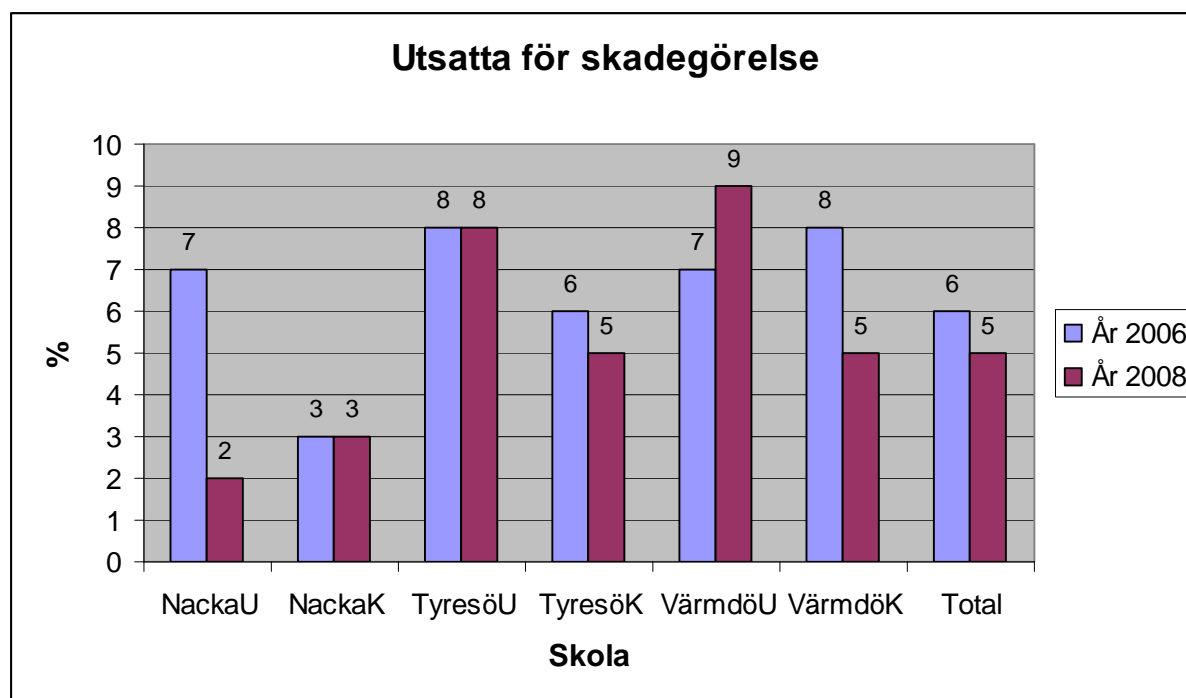
Tabell 15. Antalet stölder per plats i respektive skola höstterminen skolår 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolgården	6	6	1	5	-	-	-	2	5	6	5	2	17	21
Gymnastiksalen	16	12	13	5	6	12	4	29	8	7	10	9	57	74
Omklädningsrum	9	12	11	5	8	4	12	45	12	10	12	7	64	83
Klassrum	34	55	18	27	19	26	10	27	25	27	31	26	137	188
Utanför klassrum	10	20	5	18	8	27	13	13	12	11	7	12	55	101
Elevskåpen	20	24	9	22	13	29	35	61	19	12	7	12	103	160
I matsalen	6	4	3	1	-	1	1	5	2	1	-	1	12	13
Cafeteria/uppehållsrum	13	6	-	-	-	-	1	-	4	5	2	1	20	12
Vid toaletterna	3	2	1	4	-	-	-	1	4	4	2	4	10	14
Väg till/från skolan	2	2	1	2	1	-	1	-	5	3	3	1	13	8
Annat	9	10	5	1	-	-	-	11	8	4	-	3	22	29
Totalt	128	153	67	90	55	125	77	192	104	90	79	78	510	728

Utsatta för skadegörelse

Totalt sett har andelen utsatta för skadegörelse minskat från 6 till 5 procent. Störst är minskningen i NackaU och VärmdöK.

Diagram 7. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för skadegörelse i skolan fördelade efter skola.

Andel utsatta för skadegörelse efter skola, skolår och kön

Andelen utsatta är dubbelt så stor skolår 8 och 9 i förhållande till skolår 7. Andelen utsatta pojkar respektive flickor ligger i det närmaste på samma nivå med 1 procent övertikt för pojkarna.

Tabell 16. Andelen (%) elever utsatta för skadegörelse per skola och skolår höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		Värmdök		TyresöU		Tyresök		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Skolår 7	7	1	1	2	8	3	8	6	5	2	5	5	5	3
Skolår 8	7	3	5	5	5	16	10	5	11	5	9	9	8	6
Skolår 9	8	3	4	3	7	9	7	6	6	14	4	3	6	6

Tabell 17. Andelen (%) elever utsatta för skadegörelse per skola och kön höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Pojke	8	2	5	3	8	12	7	6	9	8	8	5	7	5
Flicka	6	3	2	3	6	4	10	5	7	6	3	6	5	4

Brottsvolym och viktigmiseringsgrad för skadegörelse

Totalt sett har såväl brottsvolymen som viktigmiseringsgraden ökat. Mest påtaglig är ökningen i de båda Värmdöskolorna.

Tabell 18. Elevers genomsnittliga utsatthet för skadegörelse och skadegörelseutsattas genomsnittliga utsatthet per skola höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Elev/brott	0,3	0,4	0,2	0,3	0,3	0,7	0,3	0,7	0,4	0,4	0,2	0,3	0,3	0,4
Utsatt/brott	1,8	2,4	1,6	2,2	1,9	3	1,9	2,4	2,3	2,6	2	2,6	1,9	2,5

Plats där skadegörelse inträffat

De vanligaste platserna där skadegörelse inträffar är vid elevskåpen, i klassrum och utanför klassrum. Koncentrationen till dessa platser är dock inte lika stor som för våld och stöld.

Tabell 19. Antalet skadegörelsehandlingar per plats i respektive skola höstterminen skolår 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Skolgården	1	3	2	-	-	5	3	3	8	1	9	5	23	24
Gymnastiksalen	2	6	-	2	-	3	2	2	3	1	3	7	10	21
Omlädningsrum	2	4	2	-	-	5	2	-	5	-	3	4	14	13
Klassrum	10	3	4	3	12	11	13	5	4	20	3	10	46	52
Utanför klasrum	8	4	5	2	5	3	15	6	8	3	4	9	45	28
Elevskåpen	16	12	2	4	7	14	17	9	10	9	10	9	62	57
I matsalen	1	3	1	-	-	13	-	-	-	-	-	4	2	10
Cafeteria/uppehållsrum	7	5	-	-	-	3	-	2	3	-	-	4	10	14
Vid toaletterna	6	5	-	-	-	3	-	1	1	-	2	4	9	13
Väg till/från skolan	4	4	-	-	2	1	2	-	-	-	3	5	11	10
Annat	-	-	-	3	-	-	4	2	1	-	2	5	7	10

Trakasserier och kränkningar

Under denna rubrik behandlas sexuella trakasserier, etniskt relaterade kränkningar och mobbning. Mobbning ägnas lite extra uppmärksamhet eftersom de mobbade utgör en särskilt utsatt grupp.

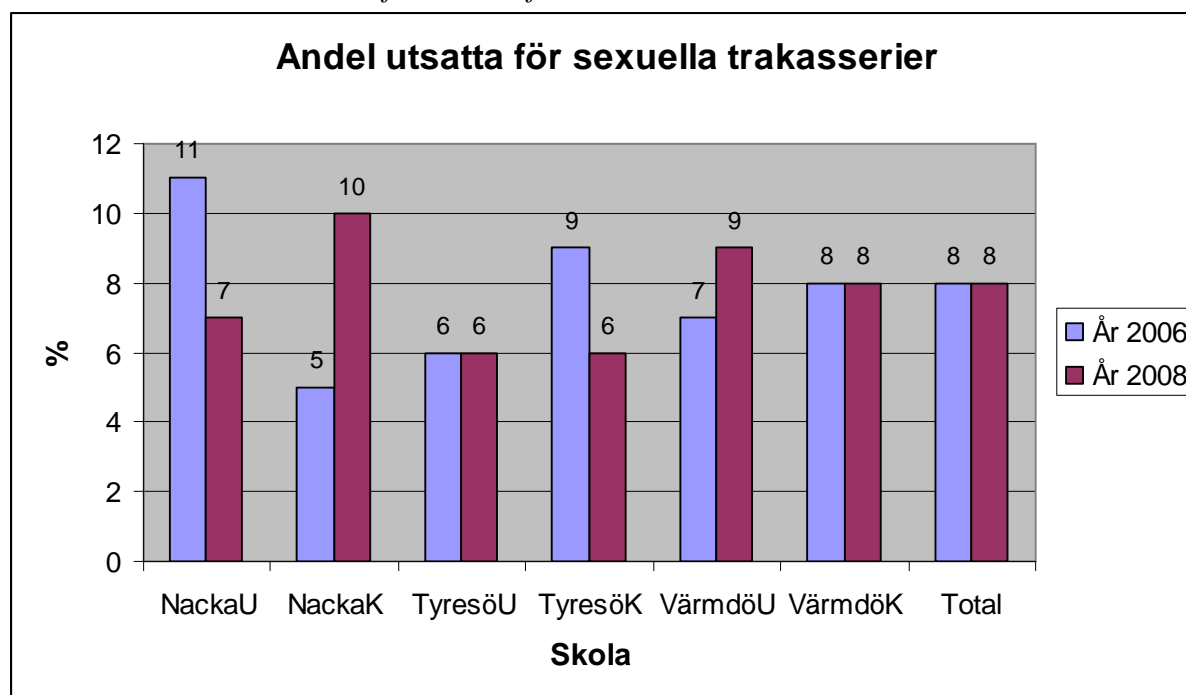
Sexuella trakasserier

I enkäten ställs följande fråga:

Har du blivit sexuellt trakasserad (någon har exempelvis mot din vilja rört dig på stjärten, bröstet etc.) i skolan någon gång under denna termin.

Totalt sett ligger andelen utsatta för sexuella trakasserier på en konstant nivå. I två av skolorna har andelen ökat och i två av skolorna har den minskat.

Diagram 8. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för sexuella trakasserier i skolan fördelade efter skola.

Andel utsatta för sexuella trakasserier efter skola, skolår och kön

Totalt sett är andelen utsatta för sexuella trakasserier störst för skolår 8 och 9. Noterbart är att andelen pojkar som utsatts närmar sig flickornas andel i 2008 års undersökning. Variationen mellan skolorna är dock inte obetydlig.

Tabell 20. Andelen (%) elever utsatta för sexuella trakasserier per skola och skolår höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Skolår 7	3	6	6	9	8	-	3	3	4	4	4	6	5	5
Skolår 8	12	9	4	8	8	16	12	12	7	4	9	6	9	9
Skolår 9	15	7	7	12	5	13	9	8	6	11	14	6	10	9

Tabell 21. Andelen (%) elever utsatta för sexuella trakasserier per skola och kön höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Pojke	9	6	4	5	2	8	3	8	3	6	5	9	5	7
Flicka	13	8	7	15	14	10	12	8	7	7	14	4	11	9

Volym och viktimiteringsgrad för sexuella trakasserier

Totalt sett har det skett en ökning av såväl volymen som viktimiteringsgraden. Störst är ökningen för viktimiteringsgraden, dvs. de som utsätts för sexuella trakasserier utsätts i allt större utsträckning. Det har skett en ökning av volymen i alla skolor utom NackaU och TyresöK. När det gäller viktimiteringsgraden har det skett en ökning i alla skolor utom TyresöK. Särskilt påtaglig är ökningen i VärmdöU men även i VärmdöK har det skett en kraftig ökning.

Tabell 22. Elevers genomsnittliga utsatthet för sexuella trakasserier och sexuellt trakasserades genomsnittliga utsatthet per skola höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Elev/brott	0,5	0,4	0,2	0,5	0,1	0,6	0,2	0,5	0,5	0,7	0,4	0,2	0,4	0,5
Utsatt/brott	4,9	6,2	4,3	6,1	1,8	7,8	2,6	6,9	8,4	11,7	4,5	3,8	4,5	6,8

Plats där sexuella trakasserier inträffat

Mest frekvent förekommande är de sexuella trakasserierna vid elevskåpen, utanför klassrum och i klassrum, men de förekommer i relativt stor utsträckning på de andra platserna i skolorna. Om man ser till de enskilda skolorna kan man notera att det i NackaK har skett en

kraftig ökning av sexuella trakasserier utanför klassrum och vid elevskåpen medan det i VärmdöU och VärmdöK har skett en generell ökning på samtliga platser i skolan. I Tyresök och NackaU har det skett en generell sänkning av antalet händelser vid samtliga platser. En tänkbar tolkning av dessa förhållanden är att det även skett attitydförändringar i de skolor där man kan se dessa genomgående mönster.

Tabell 23. Antalet sexuella trakasserier per plats i respektive skola höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		Tyresök		Totalt	
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolgården	11	5	8	19	1	10	1	14	9	11	10	7	40	66
Gymnastiksalen	11	7	7	21	-	13	2	13	10	15	7	4	37	83
Omklädningsrum	13	8	7	11	2	7	2	14	8	12	8	8	40	60
Klassrum	31	27	13	18	1	14	4	12	10	16	19	10	78	97
Utanför klassrum	32	23	19	39	9	14	11	17	18	21	22	9	111	123
Elevskåpen	34	27	22	38	7	11	25	25	20	17	28	5	136	123
I matsalen	14	5	2	8	-	6	1	8	9	14	14	4	40	45
Cafeteria/uppehållsrum	27	14	4	6	3	11	4	9	18	23	15	4	71	67
Vid toaletterna	21	7	5	1	-	11	3	10	12	6	2	3	43	38
Väg till/från skolan	22	8	6	7	1	6	-	10	17	11	7	2	53	44
Annat	6	5	2	4	1	6	3	6	4	6	3	1	19	28
Total	222	156	95	172	25	109	56	138	135	152	135	57	668	784

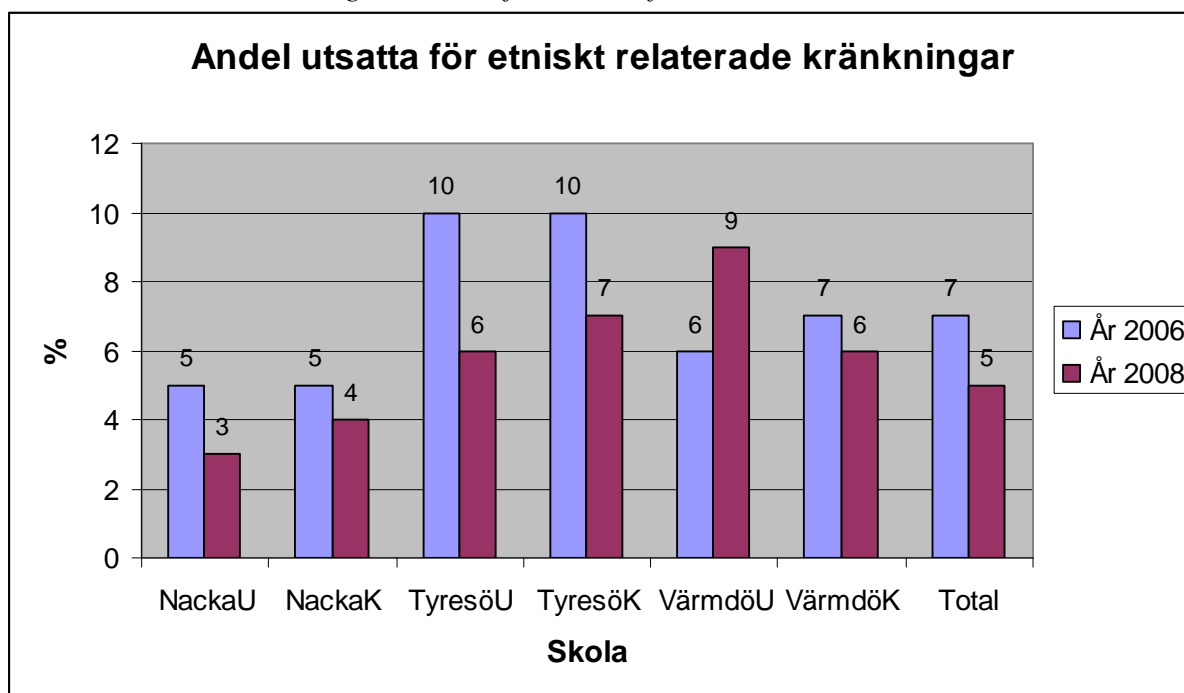
Etniskt relaterade kränkningar

Frågan som ställdes i de båda enkäterna om utsatthet för etniskt relaterade kränkningar hade följande lydelse:

Har du i skolan under denna termin (höstterminen xxxx) någon gång utsatts för hot, misshandel eller trakasserier som du förknippar med ditt (svenska eller utländska) ursprung?

Totalt sett har andelen utsatta för etniskt relaterade kränkningar minskat från 7 till 5 procent. Särskilt kraftig är minskningen i de båda Tyresöskolorna som också är de som har störst andel elever med utländskt etniskt ursprung. VärmdöU är den enda skolan där det har skett en ökning av andelen elever utsatta för etniskt relaterade kränkningar. De och VärmdöK har den klart minsta andelen elever med utländskt etniskt ursprung.

Diagram 9. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för etniskt relaterade kränkningar i skolan fördelade efter skola.

Andelen utsatta för etniskt relaterade kränkningar efter skola, skolår, kön och etniskt ursprung

Totalt sett är andelen utsatta relativt jämnt fördelade efter skolår. Andelen utsatta pojkar är något större än andelen utsatta flickor. Dessa mönster går igen i samtliga skolor. När det gäller skillnaden i utsatthet efter etniskt ursprung är andelen elever med utländskt etniskt ursprung mycket kraftigt överrepresenterade. Skolorna skiljer sig dock åt. Starkast är överrepresentationen i de båda skolor som har minst andel elever med utländsk etniskt ursprung. I Tyresök är däremot andelen utsatta etniska svenskar år 2008 större än de med utländskt etniskt ursprung.

Tabell 24. Andelen (%) elever utsatta för etniskt relaterade kränkningar per skola och skolår höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		Värmdök		TyresöU		Tyresök		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolår 7	2	3	4	5	4	5	7	6	7	2	7	8	5	5
Skolår 8	7	1	7	4	7	14	9	7	12	6	12	4	9	5
Skolår 9	4	5	5	4	7	8	6	5	12	8	10	8	7	6

Tabell 25. Andelen (%) elever utsatta för etniskt relaterade kränkningar per skola och kön höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Pojke	5	2	8	6	7	10	9	8	7	6	11	7	8	6
Flicka	3	4	3	3	5	7	5	5	12	5	8	7	6	5

Tabell 26. Andelen (%) utsatta för etniskt relaterade kränkningar fördelade efter elever med utländsk etnisk bakgrund och etniska svenskar per skola höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Utländskt etniskt ursprung	6	4	6	10	17	20	16	16	13	12	15	5	11	9
Etnisk svensk	4	3	5	3	3	7	4	4	8	3	8	8	5	4

Volym och viktigmiseringsgrad för etniskt relaterade kränkningar

Totalt sett har volymen av etniskt relaterade kränkningar minskat medan viktigmiseringsgraden ökat. I VärmdöU har det skett en mycket kraftig ökning av såväl volymen som av viktigmiseringsgraden.

Tabell 27. Antal etniskt relaterade kränkningar utslaget per skolelev för respektive skola (kränkning/elev) samt antal etniskt relaterade kränkningar utslaget per utsatt för etniskt relaterade kränkningar för respektive skola (kränkning/elev utsatt för kränkning) höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Elev/brott	0,4	0,1	0,1	0,2	0,3	0,7	0,3	0,4	0,6	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3
Utsatt/brott	8,2	5,7	2,8	6,4	5,2	8,8	4,2	6,6	5,7	6,8	5,2	4	5,2	6,3

Plats där etniskt relaterade kränkningar inträffat

Vanligaste platsen där etniskt relaterade kränkningar är *klassrum, utanför klass rum* och *vid elevskåp*. Koncentrationen till dessa platser är dock inte särskilt stark, kränkningarna är relativt frekvent förekommande på samtliga platser i skolan. När det gäller de enskilda skolorna går samma mönster igen som vid sexuella trakasserier. I Värmdöskolorna ökar

kränkningarna vid samtliga platser och i NackaU, TyresöK och TyresöU minskar de vid samtliga platser.

Tabell 28. Antalet etniskt relaterade kränkningar per plats i respektive skola höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Skolgården	20	4	11	5	13	24	15	6	20	11	28	6	107	56
Gymnastiksalen	14	-	3	6	3	7	3	6	11	2	16	5	54	26
Omklädningsrum	12	-	3	8	-	6	6	11	12	6	13	5	46	30
Klassrum	20	16	8	17	7	20	10	12	23	17	16	13	84	95
Utanför klasrum	20	11	9	13	10	24	11	14	22	12	35	11	107	85
Elevskåpen	18	11	13	16	10	16	8	16	25	12	16	10	91	81
I matsalen	11	3	3	8	3	9	5	8	12	7	11	6	45	40
Cafeteria/uppehållsrum	18	9	3	-	4	1	7	9	17	9	20	6	69	34
Vid toaletterna	6	-	-	-	6	5	3	10	10	2	-	1	25	18
Väg till/från skolan	10	3	8	4	-	11	4	8	11	3	9	9	42	28
Annat	7	-	-	6	3	-	3	5	7	-	2	1	22	12
Total	156	57	61	83	59	123	75	105	170	82	166	73	692	505

Utsatta för mobbning

Som nämnts tidigare ägnas mobbning lite extra utrymme eftersom det rör sig om en särskilt utsatt grupp. I avsnittet om mobbning redogörs därför även för mobbares utsatthet för brott och andra kränkningar i jämförelse med icke-mobbade, eventuella konsekvenser av mobbningen för den mobbade samt skolan och andras stöd till de mobbade.

I enkäten fick eleverna svara på frågan:

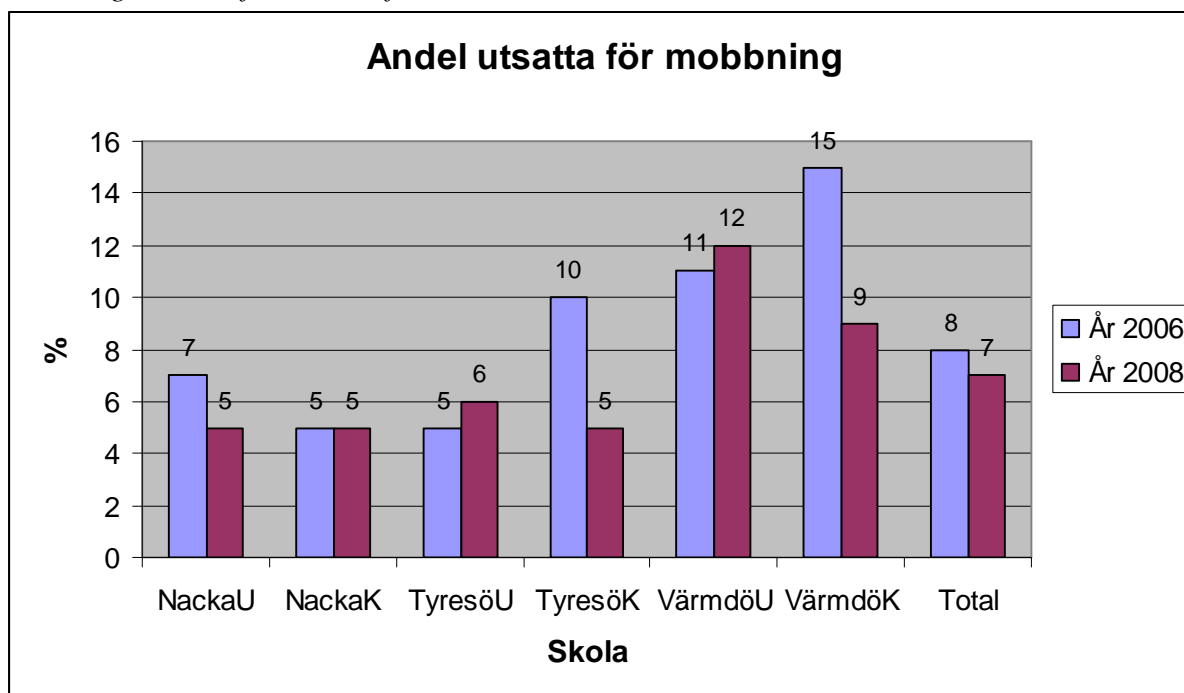
Har du känt dig mobbad, kränkt eller trakasserad i skolan denna termin (höstterminen 2006)?

Svarsalternativen bestod av nej samt en rad uppräknade handlingar som man kunde kryssa i om man blivit utsatt för dem. Det angavs att flera svarsalternativ var möjliga. De som uppgav att de utsatts för en eller flera av de uppräknade handlingarna fick sedan gå vidare och svara på frågan om hur många gånger de *mobbats, kränkts eller trakasserats*. De som angav att det skett minst 2-3 gånger i månaden under höstterminen definieras i denna rapport som mobbade².

² Skolverket har snävare definition av mobbning. Enligt dem skall man ha utsatts för mobbning minst en gång i veckan för att klassificeras som mobbad.

Totalt sett har andelen utsatta för mobbning minskat från 8 till 7 procent. Störst är minskningen i Tyresök och Värmdök. Sistnämnda skola ligger trots det kvar på en hög nivå i förhållande till de andra skolorna förutom VärmdöU som har den största andelen mobbade.

Diagram 10. Andel (%) elever som under höstterminen år 2006 och år 2008 har utsatts för mobbning i skolan fördelade efter skola.

Andelen utsatta för mobbning per skola efter skolår och kön

Totalt sett är andelen mobbade år 2008 störst i skolår 9. VärmdöU avviker dock eftersom andelen mobbade skolår 7 är lika stor som för skolår 9. Förstnämnda grupp står för hela ökningen av andelen mobbade i VärmdöU. Andelen mobbade flickor är totalt sett större än andelen mobbade pojkar.

Tabell 29. Andelen (%) elever utsatta för mobbning per skola och skolår höstterminen år 2006 respektive år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		Värmdök		TyresöU		Tyresök		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Skolår 7	6	5	2	4	8	13	7	2	5	6	7	2	6	6
Skolår 8	8	4	7	4	12	8	15	6	5	5	15	6	9	6
Skolår 9	5	7	4	7	13	13	8	7	6	9	8	7	9	8

Tabell 30. Andelen (%) elever utsatta för mobbning per skola och kön höstterminen år 2006 respektive år 2008.

År	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Pojke	5	3	5	2	10	11	17	7	5	7	10	1	8	5
Flicka	10	8	4	8	12	13	12	12	5	6	10	8	9	9

Andel av de mobbade utsatta för olika typer av mobbningsrelaterade handlingar totalt och per skola

Totalt sett har störst andel utsatts för *hån, förlöjliganden eller blivit retade på ett obehagligt sätt* följt av *falsk ryknesspridning* och *utfrysning*. Mönstren går igen i samtliga skolor utom i VärmdöU där *slagen, sparkad, knuffad eller stängd inne* utgör den näst största kategorin av mobbningsrelaterade handlingar. Noteras bör också en relativt stor andel av de mobbade i TyresöU anser att *lärare har psykat mig eller på annat sätt varit elaka mot mig*.

Tabell 31. Andel (%) av de mobbade som har utsatts för olika mobbningsrelaterade handlingar efter skola höstterminen år 2008.

	NackaU	NackaK	VärmdöU	VärmdöK	TyresöU	TyresöK	Totalt
Hånad, förlöjligad, retad på ett obehagligt eller sårande sätt	86	94	75	60	64	92	77
Utfrusen av andra elever	33	24	25	36	57	42	35
Slagen, sparkad, knuffad eller stängd inne	5	12	30	24	21	8	17
Andra elever har spritt lögn eller falska rykten om mig och försökt få andra att tycka illa om mig	19	53	25	48	43	33	37
Blivit frångången pengar eller saker eller fått saker förstörda	-	-	5	16	21	8	8
Hotad eller tvingad att göra saker som jag inte ville göra	-	12	10	4	14	8	7
Lärare har psykat mig eller på annat sätt varit elaka	10	12	5	12	29	-	11
Andra elever har genom mobil eller dator hånat och förlöjligat eller hängt ut mig inför andra eller spritt lögn och falska rykten om mig	19	12	10	24	21	8	17
Annat sätt	5	6	10	16	-	8	8

Jämförelse mellan mobbade och icke-mobbades utsatthet för brott, sexuella trakasserier och etniskt relaterade kränkningar totalt och per skola

För att ytterligare belysa de mobbades utsatthet görs en jämförelse mellan gruppen mobbade och icke-mobbade och deras utsatthet för brott sexuella trakasserier och etniskt relaterade kränkningar. Av tabellen framgår det med all tydlighet att de mobbade är betydligt mer utsatta än de som inte mobbats.

Tabell 32. Andel av de mobbade respektive icke-mobbade som utsatts för brott, sexuella trakasserier och etniskt relaterade kränkningar per skola höstterminen år 2008.

	NackaU	NackaK	VärmdöU	VärmdöK	TyresöU	TyresöK	Totalt
Våld							
Mobbad	29	41	75	50	43	36	47
Icke-mobbad	15	14	17	20	10	13	15
Stöld							
Mobbad	14	6	61	46	36	17	31
Icke-mobbad	16	12	22	29	15	12	17
Hot							
Mobbad	19	18	11	-	-	8	10
Icke-mobbad	3	2	2	6	2	5	3
Skadegörelse							
Mobbad	-	-	21	13	29	17	14
Icke-mobbad	2	3	7	5	6	4	4
Sexuella trakasserier							
Mobbad	16	38	20	13	14	8	18
Icke-mobbad	7	8	7	7	6	6	7
Etniskt relaterade kränkningar							
Mobbad	26	15	50	26	29	33	31
Icke-mobbad	2	4	3	4	4	6	4

Konsekvenser av mobbningen

För att belysa eventuella konsekvenser av mobbningen för de mobbade görs en jämförelse mellan de mobbades och icke-mobbades psykosociala hälsa samt en jämförelse av i vilken omfattning de är borta från skolan på grund av oro eller obehag att gå till skolan

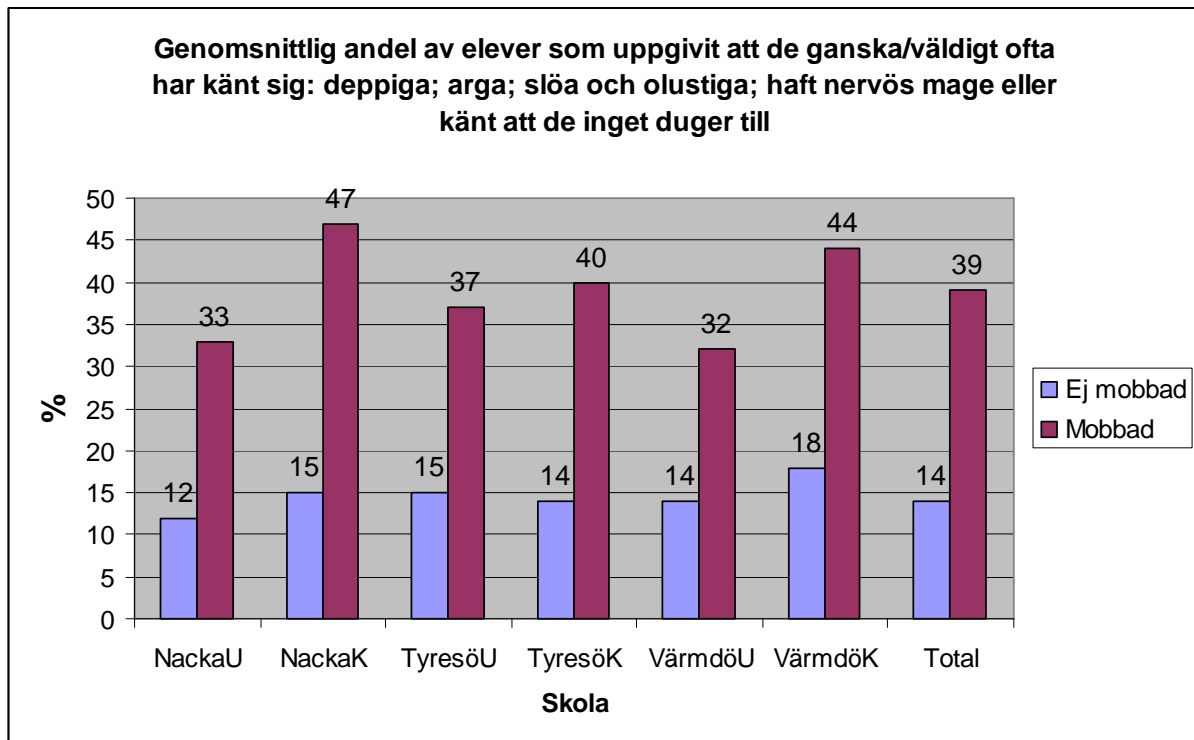
Psykosocial hälsa

I enkäten har eleverna fått ta ställning till hur ofta de har haft symptom som kan kopplas till deras psykosociala hälsa:

- Jag har känt mig ledsen och deppig utan att veta varför.
- Jag har känt mig arg.
- Jag har haft "nervös mage" (t.ex. magknip, magkramp, orolig mage, illamående, gaser, förstoppning eller diarré).
- Jag har känt mig slö och olustig.
- Jag har känt att jag inget duger till.

Av diagrammet nedan framgår det att de mobbade mår betydligt sämre än de som inte har mobbats om man ser till den genomsnittliga andel i varje grupp som svarat ganska eller väldigt ofta på påståendena om sin psykosociala hälsa. Resultatet måste tolkas med viss försiktighet eftersom det inte går att uttala sig om i vilken utsträckning mobbningen bidrar till deras sämre psykosociala hälsa i förhållande till andra faktorer. Forskning på området visar dock att mobbning i skolan väsentligt påverkar individens psykosociala hälsa (se Rigby, 2002 för en genomgång av forskningen kring detta).

Diagram 11. Genomsnittlig andel av de mobbade respektive icke-mobbade som ganska eller väldigt ofta känner av olika psykosociala symptom per skola år 2008.

Borta från skolan på grund av oro eller obehag att gå till skolan

Av tabellen nedan framgår det att gruppen mobbade i betydligt större utsträckning varit borta från skolan för att de känt oro eller annat obehag att gå till skolan. Mot bakgrund av forskning på området finns det skäl att anta att de mobbades överrepresentation i ganska stor utsträckning kan kopplas till mobbningen i skolan (ibid.).

Tabell 33. Andel mobbade respektive icke-mobbade som minst en gång varit borta från skolan därför att de kände oro eller annat obehag över att gå till skolan höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Mobbad	43	52	47	41	40	37	40	54	46	39	44	27	46	47
Ej mobbad	15	13	11	12	13	8	19	18	12	15	17	15	14	14

Stöd till dem som utsatts för mobbning

Vilka de mobbade berättat för att de är mobbade

Ett mått på skolornas arbete mot mobbning är i vilken utsträckning eleverna berättar för skolpersonalen om att de utsatts för mobbning. Forskningen visar att de mobbade ofta är obenägna att berätta för lärarna att de är mobbade. Ofta handlar det om skam eller rädsla för att mobbningen skall eskalera ytterligare om man "tjallar" för lärarna. Det sistnämnda är också ett skäl till att man inte berättar för föräldrarna om mobbningen eftersom man inte vill att de ska kontakta skolan. En förutsättning för att de mobbade ska berätta om mobbningen för lärarna är att de känner att de blir tagna på allvar och att man känner att skolan verkligen kan göra något åt deras situation (Rigby, 2002).

Totalt sett har andelen som berättat för lärare om mobbning ökat med två procent. Variationen mellan skolorna är dock stor. I NackaU, NackaK och TyresöU har andelen mobbade som uppgivit att de berättat för lärare om att de är mobbade ökat högst påtagligt. I de båda Värmdöskolorna är dock utvecklingen den motsatta. Där minskar andelen som inte berättat för lärare påtagligt. Det är också dessa båda skolor som har de största andelarna mobbade elever. I TyresöK ligger på en relativt hög andel som har berättat för lärare om mobbning även om ökningen var något mindre än i de förstnämnda skolorna.

Tabell 34. Andel (%) av de mobbade som har berättat för någon att de har utsatts för mobbning fördela efter skola höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Inga	38	29	21	18	20	20	10	16	47	29	32	42	26	24
Föräldrar	48	52	47	41	50	55	29	36	27	43	56	50	43	46
Vänner	38	52	42	71	50	45	26	76	33	50	35	67	36	61
Lärare	24	48	21	35	40	25	26	16	13	36	38	42	28	32
Rektorn	7	-	-	6	15	-	21	4	-	7	12	8	11	4
Kuratorn	10	10	11	18	10	5	12	8	-	14	18	8	11	10
Andra	3	5	-	6	5	5	19	2	20	29	9	17	10	11

Stöd från skolan

I enkäten ställdes även en fråga om i vilken utsträckning de mobbade upplevde att de hade fått stöd från skolan. Totalt sett upplevde mer än hälften av de mobbade att de inte har fått något stöd från skolan. I denna kategori utgörs troligtvis majoriteten av de som inte berättat för lärare eller annan skolpersonal.

När man ser till de enskilda skolorna, och förändringen mellan de två undersökningstillfällena, går samma mönster igen som för andelen som berättat för lärare om mobbningen med undantag för NackaK som har den klart största andelen som anser att de inte fått stöd från skolan. TyresöK faller särskilt väl ut när man ser till förändringen mellan de två undersökningstillfällena.

Tabell 35. Andel (%) av de mobbade som upplever att de har fått stöd från skolan per skola höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Nej	55	50	61	75	50	58	38	54	77	50	79	50	56	56
Lite	17	40	28	19	35	42	29	25	15	50	11	33	23	34
Mycket	28	10	11	6	15	-	32	21	8	-	11	17	20	10

Otrygghet

Trygghet är inget entydigt fenomen. Inom forskningen brukar man skilja mellan allmän oro/otrygghet och konkret otrygghet. I denna undersökning mäts den allmänna oron/otryggheten med oro att utsättas för olika brott/kränkningar i skola och upplevelsen av trygghet i skolan överhuvudtaget. I förstnämnda fall handlar det om en hypotetisk oro som främst baseras på individens kognitiva riskuppfattning. Denna påverkas främst av i vilken utsträckning risken uppfattas som trovärdig, upplevd sårbarhet och konsekvenserna av att utsättas för brott³. Frågan som rör den allmänna tryggheten i skolan är lite mer svårfångad. Den ligger på ett väldigt abstrakt plan och det går därför in att utesluta att eleverna även väger in trivseln överhuvudtaget i skolan när de svarar på denna fråga. Med konkret otrygghet avses i denna undersökning att man ibland har känt sig otrygg vid vissa platser i skolan och att man är rädd för en eller flera personer i skolan. Här handlar det mer om hur man känner vid en viss konkret plats i skolan eller inför en viss konkret person i skolan. Oberoende av om otryggheten och rädslan är befogad eller inte och oberoende av vad den består i så är det en konkret känsla som eleven erfarenhetsmässigt har vid vissa platser i skolan eller inför vissa personer i skolan.⁴

Oro att utsättas för brott i skolan

Eleverna fick i enkäten ta ställning till i vilken utsträckning de kände sig oroliga för att utsättas för ett antal uppräknade brott och sexuella trakasserier i skolan.

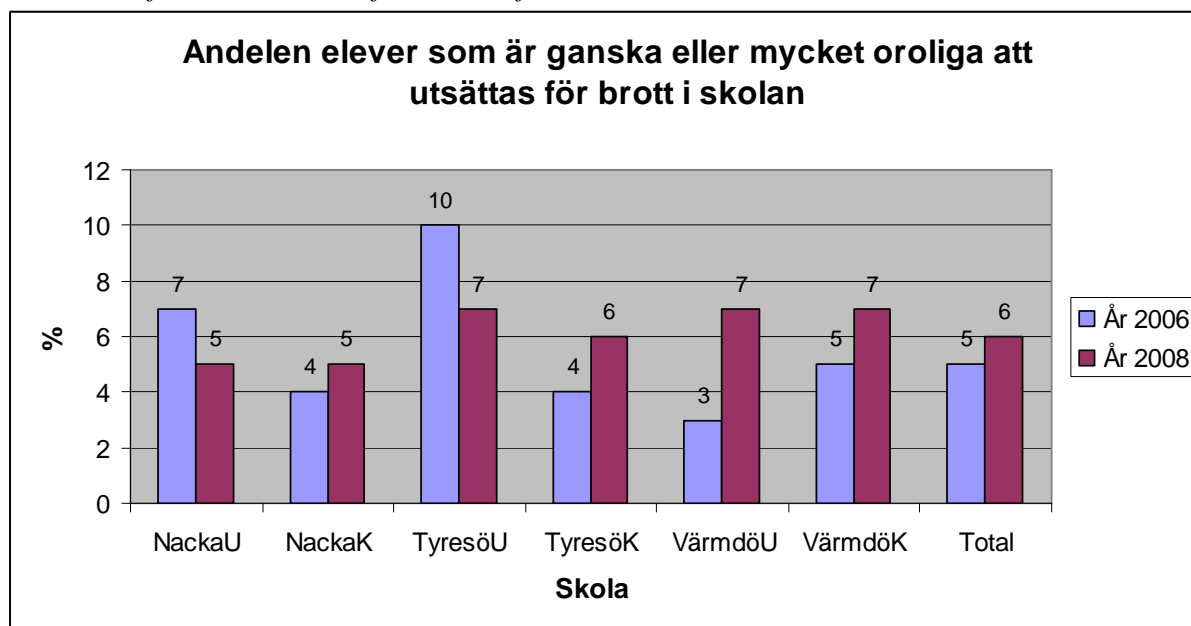
I genomsnitt har det skett en liten ökning av andelen elever som är ganska eller mycket oroliga att utsättas för brott i skolan. I två av skolorna har andelen oroliga minskat, mest

³ Sjöberg, 1991; Garofalo, 1981; Dolmén, 2002; Litzén, 2004.

⁴ Det råder dock delade meningar inom forskningen om vad som utgör allmän otrygghet och konkret otrygghet. Exempelvis anger BRÅ oro att utsättas för visst brott som konkret otrygghet. Det konkreta synes ligga i att man anger ett konkret brott i själva frågan medan känslan av otrygghet ute i bostadsområdet kvällstid beskrivs som allmän otrygghet med hänvisning till att hotet mot den egna säkerheten är vagare och mer odefinierad (BRÅ, 2008).

påtagligt i TyresöU. I VärmdöU har andelen oroliga mer än fördubblats medan andelarna oroliga ökat med två procent i Tyresök respektive VärmdöU och en procent i NackaK. Störst är oron att utsättas för stöld i samtliga skolor, speciellt i de båda Värmdöskolorna. Totalt sett är andelen oroliga att utsättas för stöld år 2008 10 procent och 5 procent för övriga kategorier.

Diagram 12. Andel (%) elever som i genomsnitt uppger att de är ganska eller mycket oroliga att utsättas för brott i skolan fördelade efter skola hösten år 2006 och år 2008.

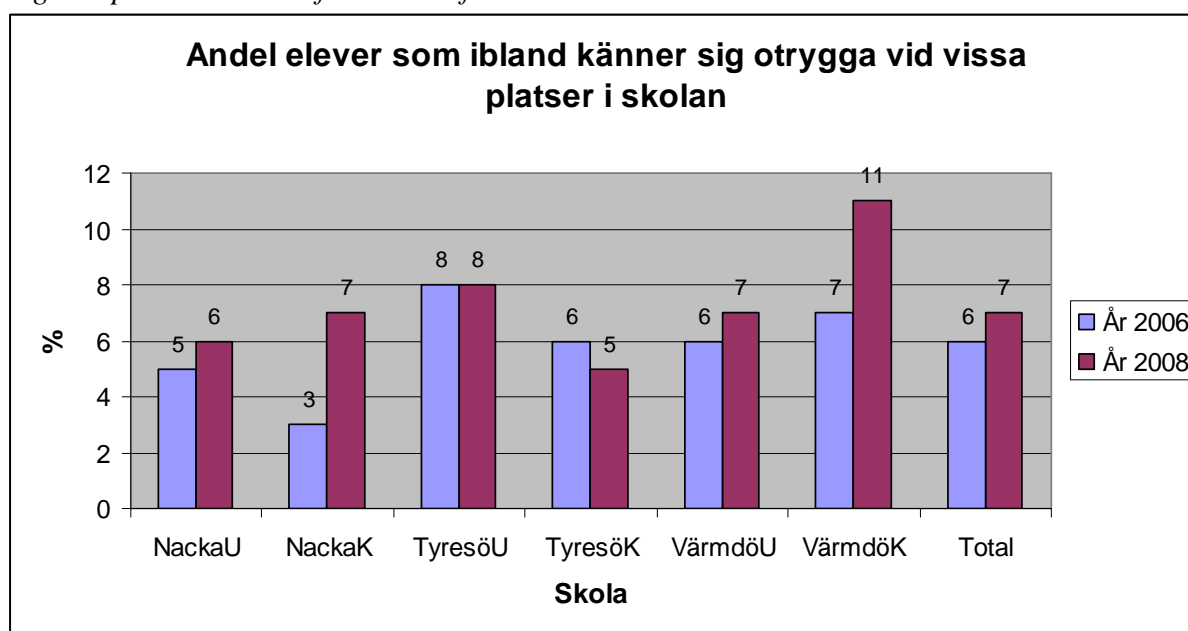
Tabell 36. Andel (%) elever som är ganska eller mycket oroliga att utsättas för brott och kränkningar fördelade efter typ av händelse och skola höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		Värmdök		TyresöU		Tyresök		Totalt	
År	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Bli slagen	6	4	4	6	2	5	4	5	9	6	5	6	5	5
Hot	5	4	3	5	2	4	4	4	10	6	4	6	4	5
Rån	5	4	3	4	2	5	6	5	11	6	3	6	5	5
Skadegörelse	8	5	3	4	2	6	5	7	12	7	5	4	6	5
Stöld	10	7	5	7	6	14	7	18	11	8	5	9	7	10
Sexuella trakasserier	7	4	4	5	2	5	3	4	9	8	3	7	5	5

Upplevd otrygghet vid vissa platser i skolan

Totalt sett har den genomsnittliga andelen som uppger att de ibland känner sig otrygga vid viss angiven plats i skolan öket något. De mest otrygga platserna är i fallande ordning elevskåpen, utanför klassrum och skolgården. När de gäller de enskilda skolorna har den största ökningen av andelen otrygga vid vissa platser i skolan skett i NackaK och VärmdöK. I NackaK har ökningen främst skett vid elevskåp och utanför klassrum medan ökningen i VärmdöK är något jämnare fördelad på de olika platserna. I VärmdöU ligger merparten av ökning på en mycket kraftigt ökad andel otrygga på skolgården. Tyresök är den enda skola där de har skett en minskning av andelen otrygga. Den övervägande delen av minskningen kan hänföras till platserna utanför klassrum, elevskåpen och skolgården.

Diagram 13. Genomsnittlig andel ((%) elever som uppger att de ibland är otrygga vid vissa angivna platser i skolan fördelade efter skola hösten år 2006 och år 2008.

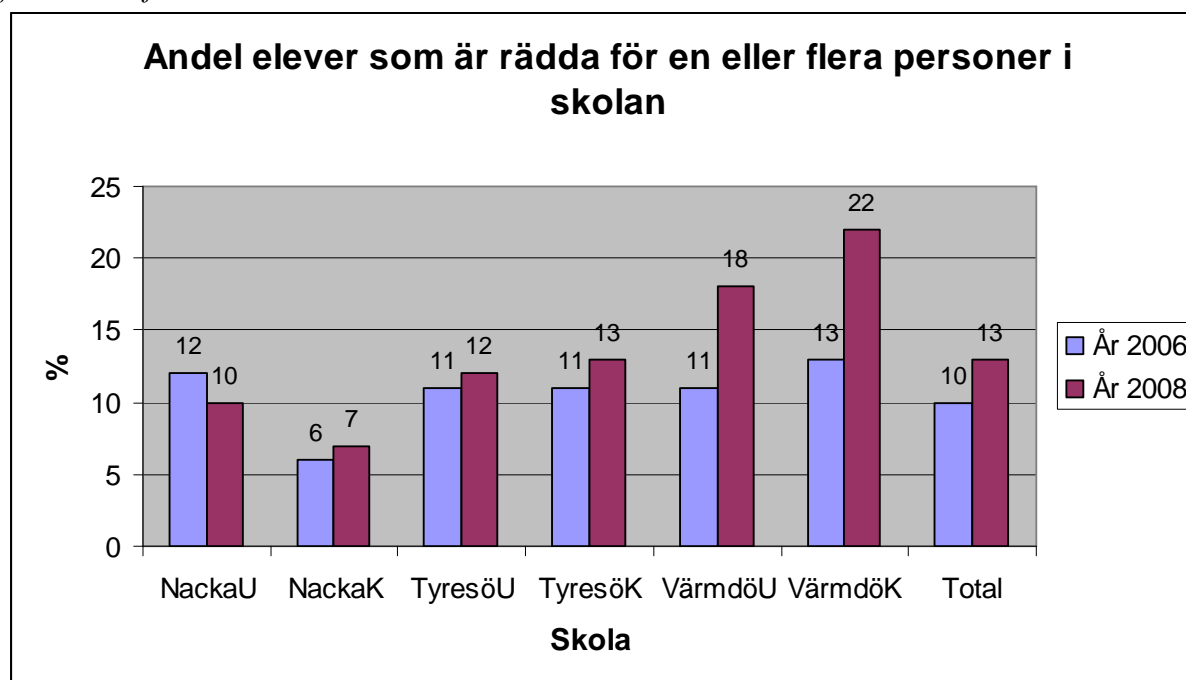
Tabell 36. Andelen (%) elever som ibland känner sig otrygga vid vissa platser i skolan fördelade efter plats och skola höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		VärmdöK		TyresöU		TyresöK		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Klassrum	4	5	2	6	7	7	7	6	3	6	3	5	4	6
Utanför klasrum	9	11	6	14	14	15	13	16	13	13	12	7	11	12
Gymnastiksalen	3	3	2	5	3	4	6	6	4	5	5	4	4	5
Omklädningsrum	5	7	6	6	7	5	7	11	7	6	9	8	7	7
Skolgården	3	4	4	8	8	16	6	14	11	10	8	5	6	9
Vid elevskåpen	7	9	5	15	10	11	15	22	9	14	8	5	8	13
I matsalen	4	6	2	6	3	5	5	8	7	7	4	5	4	6
Cafeteria/uppehållsrum	10	8	2	3	3	3	6	12	10	11	10	8	7	7
Vid toaletterna	6	5	3	6	4	3	6	12	11	8	5	4	6	6
Väg till/från skolan	6	5	3	8	8	6	6	8	9	9	6	4	6	7
Annan plats	3	2	1	3	4	6	1	3	2	4	1	4	2	3

Rädd för en eller flera personer i skolan

Totalt sett har andelen elever som uppger att de är rädda för en eller flera personer ökat med 3 procent. Andelen har ökat för samtliga skolor utom NackaU. Den ojämförligt största ökningen har skett i de båda Värmdöskolorna.

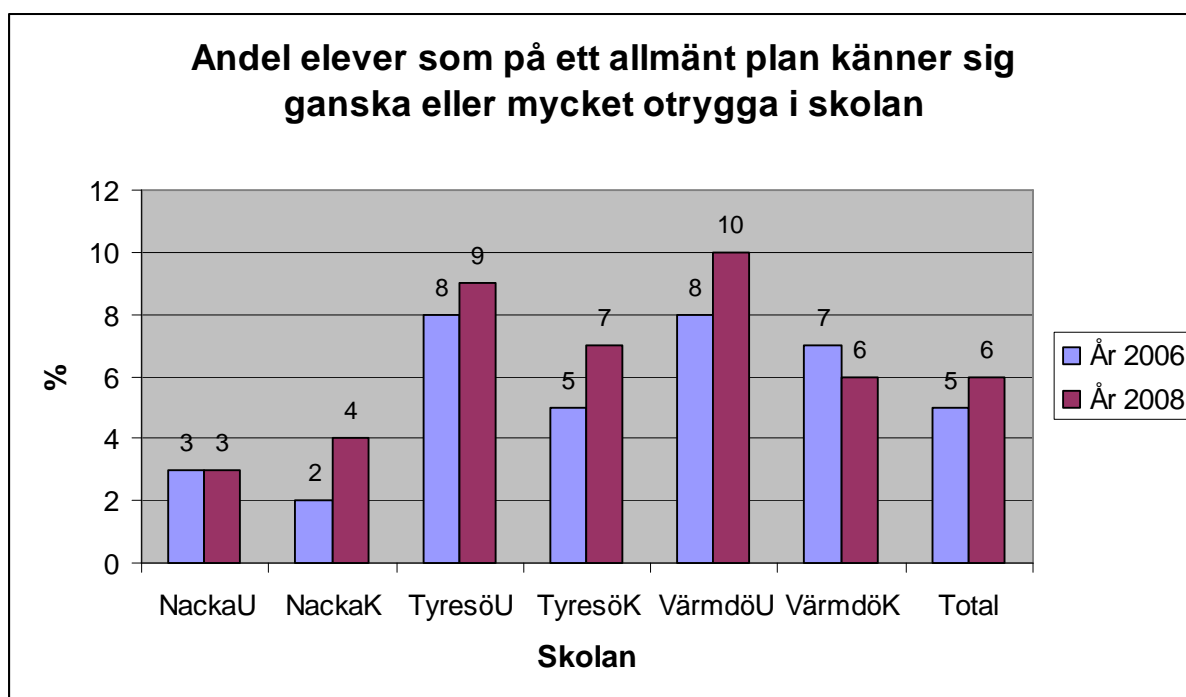
Diagram 14. Andel (%) elever som uppger att de är rädda för en eller flera personer i skolan fördelade efter skola hösten år 2006 och år 2008.

Allmän trygghet i skolan

Totalt sett har andelen elever som på ett allmänt plan känner sig ganska eller mycket otrygga i skolan ökat med 1 procent mellan de båda undersökningstillfällena. VärmdöK är den enda skolan där andelen minskat. I övriga har den ökat utom i NackaU som ligger på en konstant nivå.

Diagram 15. Andel (%) elever som uppger att de på det hela taget känner sig ganska eller mycket otrygga i skolan fördelade efter skola hösten år 2006 och år 2008.

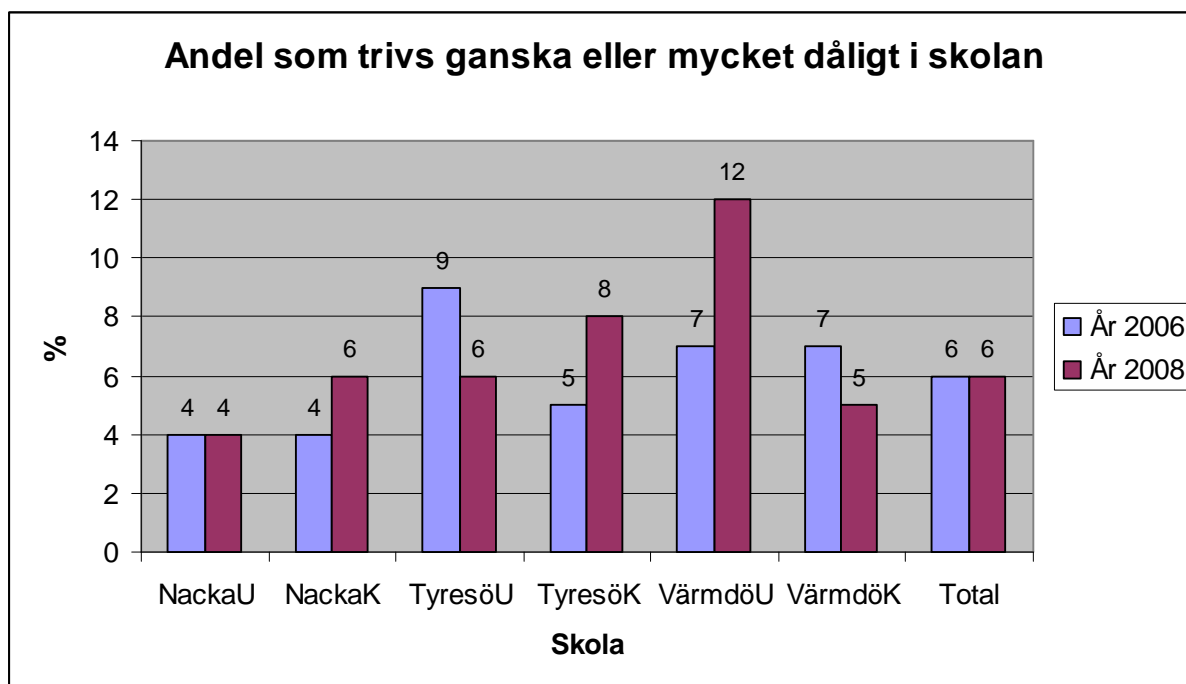

Trivsel i skolan

Eleverna fick svara på frågan; *Hur trivs du i skolan?*

Totalt sett har andelen som trivs ganska eller mycket dåligt ökat från 5 till 6 procent. Andelen som trivs ganska eller mycket dåligt i skolan har ökat i samtliga skolor utom NackaU och Värmdök. I förstnämnda skola ligger andelen för år 2008 kvar på samma nivå som år 2006 medan andelen har minskat med 1 procent i Värmdök.

Diagram 16. Andel (%) elever som uppger att de trivs ganska eller mycket dåligt i skolan fördelade efter skola hösten år 2006 och år 2008.

Tabell 37. Andel (%) elever som trivs i skolan höstterminen år 2006 och år 2008.

	NackaU		NackaK		VärmdöU		Värmdök		TyresöU		Tyresök		Totalt	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
År														
Mycket bra	43	41	45	38	30	23	28	27	23	31	39	28	36	33
Ganska bra	40	44	40	40	46	47	45	47	47	47	39	47	42	45
Varken bra eller dåligt	12	11	12	17	17	18	19	21	20	16	17	18	15	16
Ganska dåligt	2	2	3	5	5	7	4	3	6	5	2	5	4	4
Mycket dåligt	2	2	1	1	2	5	3	2	3	1	3	3	2	2

Sammanfattande resultatöversyn

För att ge mer övergripande bild över förändringarna i respektive skola och möjliggöra en jämförelse av skolornas position i förhållande till varandra har ett par enkla mått tagits fram. Dessa kommer i tur och ordning appliceras på kategorierna utsatthet för brott, utsatthet för kränkningar och upplevd otrygghet i skolan.

Tanken är sedan att utifrån varje skolas problemprofil för varje skola diskutera åtgärdernas eventuella effekter. Måtten gör inte anspråk på att vara precisa och det går att diskutera dess vederhäftighet. De presenteras nedan i anslutning till respektive problemkategori.

Utsatthet för brott

Förändringar avseende utsatthet för brott mellan år 2006 och år 2008 i respektive skola

Om andelen utsatta för viss brottstyp har minskat eller ökat med 2 procent erhålls värdet + respektive – (minus). Är minskningen/ökningen 3 procent eller mer erhålls värdet ++ respektive --. Är förändringen mindre än 2 procent erhålls värdet 0. Motsvarande gäller för brottsvolymen. Har den ökat/minskat med 0,1 - 0,2 procent erhålls värdet + respektive -. Är ökningen/minskningen mer än 0,3 erhålls värdet ++ respektive --. Har ingen förändring skett erhålls värdet 0.

Summerar man antalet +, - och 0 för andelen utsatta per brottstyp med summan +, - och 0 för brottsvolymen per brottstyp får man fram ett mått på förändringen i respektive skola.

Ser man till *andelen utsatta för brott* i tabellen nedan framgår det att det skett en påtaglig förändring till det sämre i de båda Värmdöskolorna samt en något mindre försämring i NackaK. I de båda Tyresöskolorna och NackaU har det däremot skett en förbättring. Samma mönster går i stort igen när man ser till förändringar av *brottsvolymen* i varje skola. Här faller dock TyresöK något sämre ut till följd av att brottsvolymen ökat för stöld och skadegörelse.

Slår man samman de båda måtten blir mönstren än tydligare. Utsattheten för brott har kraftigt ökat i de båda Värmdöskolorna medan den minskat markant i TyresöU och NackaU och något mindre i TyresöK.

Tabell 38. Förändringar i utsatthet för brott mellan höstterminen år 2006 och år 2008 i respektive skola avseende andel utsatta för brott, brottsvolym (antal brott/samtliga elever i skolan) samt de utsattas grad av utsatthet (antal brott/utsatt elev)..

	NackaU	NackaK	TyresöU	TyresöK	VärmdöU	VärmdöK	Totalt
Brott							
<i>Andel utsatta</i>							
Grovt våld	0	0	0	0	0	0	0
Våld	0	++	--	--	++	++	+
Rån	0	0	0	0	0	++	0
Hot	0	--	--	0	0	+	+
Stöld	0	+	0	0	++	++	++
Skadegörelse	--	+	0	0	+	--	0
Summa andel utsatta för brott (förändring)	- 2	+2	- 4	- 2	+ 5	+ 7	+4
<i>Brottsvolym</i>							
Våld	-	+	-	-	++	++	+
Hot	0	0	0	0	0	0	0
Stöld	-	+	0	+	++	++	+
Skadegörelse	-	+	0	+	++	++	+
Summa brottsvolym	- 3	+ 3	- 1	+ 1	+ 6	+ 6	+3
Summa andel utsatta och brottsvolym (förändring)	- 5	+ 5	- 5	-1	+ 11	+ 13	+7

Förändringarna av skolornas inbördes förhållande vad gäller utsatthet för brott mellan år 2006 och år 2008

För att mäta skolornas inbördes förhållande vad gäller utsatthet för brott mellan år 2006 och år 2008 har hänsyn tagit till om skolan ligger över eller under genomsnittet för samtliga skolor för varje brottstyp när man ser till andelen utsatta och antalet brott utslaget på samtliga elever (brottsvolymen).

När det gäller *andel utsatta för viss brottstyp* har skolan om den ligger minst 1 % över eller under genomsnittet för samtliga skolor för brottstypen givits värdet + respektive – de båda undersökningsåren. Är förändringen mindre än 1 % har värdet 0 getts. Motsvarande

gäller för **brottsvolym** och **viktigmiseringsgrad** om de ligger 0,1 procent respektive 1 procent över eller under genomsnittet.

Ju fler minus (-) eller (+) desto bättre respektive sämre ligger skolan till i förhållande till de andra skolorna respektive undersökningsår. Utgår man från dessa mått får man en tabell som ser ut enligt följande.

Tabell 39. Förändringar i utsatthet för respektive brott skolorna sinsemellan i förhållande till genomsnittet (+ = över genomsnittet, - = under genomsnittet och 0 lika med genomsnittet) för samtliga skolor höstterminen år 2006 och år 2008 avseende andel utsatta för brott, brottsvolym (antal brott/samtliga elever i skolan) samt de utsattas grad av utsatthet (antal brott/utsatt elev).

År	NackaU		NackaK		TyresöU		TyresöK		VärmdöU		VärmdöK	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Brott												
<i>Andel utsatta</i>												
Grovt våld	0	0	0	0	+	0	0	+	0	0	0	0
Våld	0	-	-	-	0	-	+	-	+	+	-	+
Rån	+	+	-	0	-	0	0	0	0	0	-	+
Hot	-	0	0	-	+	-	+	+	-	-	-	+
Stöld	+	-	-	-	+	-	0	-	+	+	+	+
Skadegörelse	+	-	-	-	+	+	0	0	+	+	+	0
Summa andel utsatta för brott (förändring mellan år 2006 och år 2008)	+2	-2	-4	-4	+3	-2	+2	0	+2	+2	-1	+4
<i>Brottsvolym (antal brott/elev i skolan)</i>												
Våld	+	-	-	-	+	-	+	0	0	+	-	+
Hot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stöld	0	0	-	-	+	0	-	-	0	+	0	+
Skadegörelse	0	0	-	-	+	0	-	-	0	+	0	+
Summa brottsvolym (antal brott/elev i skolan) (förändring)	+1	-1	-3	-3	+3	-1	-1	-2	+2	+3	-1	+3
Summa andel utsatta och brottsvolym (förändring)	+3	-3	-7	-7	+6	-3	+1	-2	+4	+5	-2	+7

Summerar man resultaten för andelen utsatta och brottsvolymen får man en tabell där man ser hur skolorna förhåller sig till varandra år 2006 och år 2008 och förändringen av skolornas inbördes position mellan de båda undersökningsåren.

Av tabellen nedan framgår att det skett förändringar skolorna sinsemellan när det gäller utsatthet för brott. TyresöU som låg sämst till år 2006 har seglat upp till en delad andraplats tillsammans med NackaU år 2008. De båda Värmdöskolorna parkerar sig i botten år 2008.

Tabell 40. Rangordning av skolor avseende utsatthet för brott utifrån skolans resultat i förhållande till genomsnittet för respektive brottstyp avseende andel utsatta och brottsvolym. Position 1.repesenterar den skola som faller bäst ut och position 6. den som faller sämst ut i jämförelsen mellan skolorna.

Position	Rangordning år 2006	Rangordning år 2008
1	NackaK (-7)	NackaK (-7)
2	VärmdöK (-2)	NackaU (-3). TyresöU (-3)
3	TyresöK (+1)	TyresöK (-2)
4	NackaU (+3)	VärmdöU (+5)
5	VärmdöU (+4)	VärmdöK (+7)
6	TyresöU (+6)	

Utsatthet för kränkningar

Förändringar avseende utsatthet för kränkningar mellan år 2006 och år 2008 i respektive skola

Motsvarande mått som för använts för utsatthet för brott har använts för utsatthet för kränkningar. I tabellen ingår även andel per skola som någon gång under höstterminen utsatts för en mobbningsrelaterad händelse (finns ej redovisad i den tidigare resultatgenomgången, se tabell 2 ,3 och 4 i bilagan).

När det gäller *andelen utsatta* för kränkningar har det skett en högst påtaglig förbättring i TyresöK. Det gäller för samtliga typer av kränkningar. Även i VärmdöK , NackaK och TyresöU har det skett en förbättring. I förstnämnda skola avser förbättringen framförallt andelen utsatta för mobbningsrelaterade handlingar och mobbning. I TyresöU handlar det om en minskning av andelen utsatta för etniskt relaterade kränkningar. I VärmdöU och NackaK har situationen totalt sett försämrats när det gäller andelen utsatta för kränkningar.

Sammantaget, om man slår ihop resultaten för andelen utsatta och kränkningensvolym, har det skett en kraftig förändring till det bättre vad gäller utsatthet för kränkningar i TyresöK och NackaU medan det skett en tydlig försämring i VärmdöU och NackaK.

Tabell 41. Förändringar i utsatthet för brott mellan höstterminen år 2006 och år 2008 i respektive skola avseende andel utsatta för kränkningar, kränkingsvolym (antal kränkningar/samtliga elever i skolan) samt de utsattas grad av utsatthet (antal kränkningar/utsatt elev).

	NackaU	NackaK	TyresöU	TyresöK	VärmdöU	VärmdöK
Kränkningar						
<i>Andel utsatta</i>						
Sexuella trakasserier	--	++	0	--	+	0
Etniskt relaterade kränkningar	-	-	--	--	++	0
Mobbingsrelaterade handlingar	0	++	0	--	0	--
Mobbade	-	0	0	--	0	--
Summa andel utsatta(förändring)	-4	+3	-2	-8	+3	-4
<i>Kränkingsvolym (antal kränkningar/elev i skolan)</i>						
Sexuella trakasserier	-	++	+	-	++	++
Etniskt relaterade kränkningar	--	+	+	-	++	+
Summa brottsvolym (förändring)	-3	+3	+2	-2	+4	+3
Summa andel utsatta och (+) kränkingsvolym (förändring)	-8	+6	0	-10	+7	-1

Förändringarna av skolornas inbördes förhållande vad gäller utsatthet för kränkningar mellan år 2006 och år 2008

Måtten för att bedöma skolorna sinsemellan när det gäller utsatthet för kränkningar är de samma som för utsatthet för brott.

Tabell 41. Förändringar i utsatthet för respektive kränkning skolorna sinsemellan i förhållande till genomsnittet (+ = över genomsnittet, - = under genomsnittet och 0 = genomsnittet) för samtliga skolor höstterminen år 2006 och år 2008 avseende andel utsatta för kränkning, kränkningens volym (antal kränkningar/samtliga elever i skolan) samt de utsattas grad av utsatthet (antal kränkningar/utsatt elev).

År	NackaU		NackaK		TyresöU		TyresöK		VärmdöU		VärmdöK	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Kränkningar												
<i>Andel utsatta</i>												
Sexuella trakasserier	+	-	-	+	-	-	+	-	-	+	0	0
Etniskt relaterade kränkningar	-	-	-	-	+	+	+	+	-	+	0	+
Mobbningsrelaterade handlingar	-	0	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
Mobbade	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
Summa andel utsatta för kränkningar	-2	-3	-4	-3	-2	-2	+4	-2	0	+4	+2	+3
<i>Kränkningens volym</i>												
Sexuella trakasserier	+	-	-	0	+	+	0	-	-	+	-	0
Etniskt relaterade kränkningar	0	-	-	-	+	+	+	0	-	+	-	+
Summa volym	+1	-2	-2	-1	+2	+2	1+	-1	-2	+2	-2	+1
<i>Summa andel utsatta och (+) kränkningens volym</i>	-1	-5	-6	-4	0	0	+5	-3	-2	+6	0	+4

Av tabellen nedan framgår det att NackaU och TyresöK förbättrat sin position i förhållande till de andra skolorna. De båda Värmdöskolorna hamnar sist år 2008, särskilt påtaglig är positionsförsämringen för VärmdöU.

Tabell. 42. Rangordning av skolor avseende utsatthet för kränkningar utifrån skolans resultat i förhållande till genomsnittet för respektive brottstyp avseende andel utsatta och brottsvolym. Position 1. representerar den skola som faller bäst ut och position 6. den som faller sämst ut i jämförelsen mellan skolorna.

Position	Rangordning år 2006	Rangordning år 2008
1	NackaK (-6)	NackaU (-5)
2	VärmdöU (-2)	NackaK (-4)
3	NackaU (-1)	TyresöK (-3)
4	VärmdöK (0), TyresöU (0)	TyresöU (0)
5	TyresöK (+5)	VärmdöK (+4)
6		VärmdöU (+6)

Otrygghet

Förändringar avseende otrygghet mellan år 2006 och år 2008 i respektive skola

Måtten för förändring av trygghetsvariablerna är: ökning/minskning med 1 % motsvaras av + respektive – (minus), ökning/minskning med 2 % eller mer motsvaras av ++ respektive - - och oförändrat 0.

Slåss samtliga mått för otrygghet i tabellen nedan samman är det endast i NackaU som otryggheten minskat totalt sett. Totalt sett har den ökat mest i VärmdöU och NackaK där andelen otrygga ökat för samtliga variabler. I TyresöK har det skett en minskning av andelen otrygga vid vissa platser i skolan och i TyresöU en minskning av andelen oroliga att utsättas för brott i skolan.

Tabell 43. Förändringar i otrygghet mellan höstterminen år 2006 och år 2008 i respektive skola avseende andel mycket eller ganska oroliga att utsättas för olika brott och sexuella trakasserier i skolan, genomsnittlig andel ibland otrygga vid vissa platser i skolan, andel rädda för en eller flera personer i skolan samt andelen som på det hela taget känner sig mycket eller ganska otrygga i skolan.

	NackaU	NackaK	TyresöU	TyresöK	VärmdöU	VärmdöK
Otrygghet						
<i>Genomsnittlig andel oroliga att utsättas för brott</i>						
Summa genomsnittlig andel oroliga för brott (förändring mellan år 2006 och år 2008)	-1	+1	-2	+1	+2	+1
<i>Genomsnittlig andel otrygga ibland vid vissa platser i skolan</i>						
Summa genomsnittlig andel otrygga vid vissa platser i skolan (förändring mellan år 2006 och år 2008)	-1	+2	0	-1	+1	+2
<i>Andel rädda för en eller flera personer i skolan</i>						
Summa andel rädda för en eller flera personer i skolan	-2	+1	+1	+2	+2	+2
<i>Andel på det hela taget otrygga i skolan</i>						
Summa andel på det hela taget otrygga i skolan	0	+2	+1	+2	+2	-1
Total summa samtliga kategorier av oro och otrygghet	-4	+6	0	+4	+7	+5

Förändringarna av skolornas inbördes förhållande vad gäller upplevd otrygghet mellan år 2006 och år 2008

Måtten för upplevd otrygghet som mäter skolornas inbördes förhållande är desamma som för utsatthet för brott och kränkningar.

Tabell 44. Förändringar i otrygghet mellan höstterminen år 2006 och år 2008 i respektive skola avseende andel mycket eller ganska oroliga att utsättas för olika brott och sexuella trakasserier i skolan, genomsnittlig andel ibland otrygga vid vissa platser i skolan, andel rädda för en eller flera personer i skolan samt andelen som på det hela taget känner sig mycket eller ganska otrygga i skolan.

År	NackaU		NackaK		TyresöU		TyresöK		VärmdöU		VärmdöK	
	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08	06	08
Otrygghet												
Genomsnittlig andel oroliga att utsättas för brott												
Summa genomsnittlig andel oroliga för brott)	+1	-1	-1	-1	1+	1+	1-	0	-1	+1	0	+1
Genomsnittlig andel otrygga ibland vid vissa platser i skolan												
Summa genomsnittlig andel otrygga vid vissa platser i skolan	-1	-1	-1	0	1+	1+	0	-1	0	0	+1	+1
Andel rädda för en eller flera personer i skolan												
Summa andel rädda för en eller flera personer i skolan	+1	-1	-1	-1	1+	1-	+1	0	+1	+1	+1	+1
Andel på det hela taget otrygga i skolan												
Summa andel på det hela taget otrygga i skolan	-1	-1	-1	-1	1+	1+	0	+1	+1	+1	-1	0
Total summa samtliga kategorier av oro och otrygghet	0	-4	-4	-3	+4	+2	0	0	+1	+3	+1	+3

Tabell 45. Rangordning av skolor avseende upplevd otrygghet utifrån skolans andel ganska eller mycket oroliga att utsättas för brott i skolan, andelen otrygga vid vissa platser i skolan och andelen som på det hela taget känner sig trygga i skolan i förhållande till genomsnittet för samtliga skolor. Position (mest minus), representerar den skola som faller bäst ut och position 6 (mest plus) den som faller sämst ut i jämförelsen mellan skolorna.

Otrygghet	Rangordning år 2006	Rangordning år 2008
1	NackaK (-4)	NackaU (-4)
2	NackaU (0), TyresöK (0)	NackaK (-3)
3	VärmdöU, (+1) VärmdöK (+1)	TyresöK (0)
4	TyresöU (+4)	TyresöU (+2)
5		VärmdöU (+3), VärmdöK (+3)
6		

Diskussion om eventuella effekter av skolornas åtgärder för att förebygga brott och kränkningar och minska otryggheten i skolan

Med tanke på att de i undersökningen ingående skolorna, om än i varierande mån, har genomfört en rad åtgärder som kan påverka förekomsten av brott och kränkningar i respektive skola är det svårt att uttala sig om vilken åtgärd som har effekt för vad.

När det gäller uppdelningen i undersökningsskolor och kontrollskolor var tanken som tidigare sagts att man främst skulle satsa på åtgärder riktade mot skolans fysiska miljö i de förra. Så blev dock som bekant inte fallet. Det ”försteg” som undersökningsskolorna har haft i förhållande till kontrollskolorna, när man jämför dem sinsemellan, består i att de har haft tillgång till resultaten från 2006 års undersökning samt att de erhållit ekonomiska medel från Brottsförebyggande rådet att använda för att förebygga brott och kränkningar och öka tryggheten.

Med hänvisning till det sagda kan det här inte bli tal om en egentlig effektutvärdering utan snarare en diskussion om det är rimligt att anta att vissa åtgärder kan ha haft effekt.

NackaU

NackaU faller mycket bra ut. Man har markant lyckats minska förekomsten av våldshandlingar, kränkningar och ökat tryggheten i skolan.

När den gäller typ av åtgärder som vidtagits handlar det framförallt socialt inriktade åtgärder som syftar till påverka elevernas attityder, göra dem medvetna om att vissa handlingar kan uppfattas som kränkande och lärt dem hantera konflikter. Man arbetar med två evidensbaserade program på området, SETH och Skolkomet samt med livskunskap som man har lagt in i schemat en gång i veckan för samtliga skolår. Men det har även skett vissa förändringar på den situationella sidan. Sedan tidigare har man en schemalagd rastverksamhet som dock har förstärkts genom att en personal från fritidsförvaltningen hjälper till på lunchrasterna för skolår 7 – 9.

Vilken effekt de enskilda åtgärderna haft går det inte att uttala sig om. Däremot förefaller det rimligt att anta att det rör sig om en samlad effekt av de vidtagna åtgärderna. Att rastvakter/vuxennärvaro kan minska brott och kränkningar genom ökad upptäcktsrisk vet man från tidigare forskning (se bl.a. Olweus, 1991; Rigby, 2002; Thompson). Det förefaller emellertid även rimligt att anta att de mer socialt inriktade åtgärderna som syftar till att påverka elevernas värderingar, attityder och förhållningssätt till varandra har haft effekt. Det som talar för det är att det har skett en generell nedgång av våldshändelser och kränkningar vid de flesta platserna i skolan.

NackaK

Utvecklingen i NackaK har varit mindre gynnsam än i NackaU. Visserligen ligger man relativt sett bra till i jämförelse med de andra skolorna vad gäller utsatthet för brott och kränkningar och trygghet, men det går ändå inte att bortse ifrån att såväl andelen utsatta för som brottsvolymen har ökat för våld, stöld, skadegörelse och sexuella trakasserier. Dessutom har andelen otrygga ökat för samtliga otrygghetsmått.

När det gäller åtgärder har NackaK inte vidtagit några speciella åtgärder under undersökningstiden utan har arbetat på som man gjorde tidigare. Vad ökningarna av problembeteenden och otrygghet beror på är svårt att uttala sig om. En bidragande orsak kan säkert vara, som rektorn uppgav, att eleverna i skolår 7 som började i skolan hösten 2008 är särskilt stökiga i förhållande till tidigare årskullar. Visst stöd för detta finns i statistiken när man ser till problembeteendenas fördelning efter skolår för NackaK. En i sammanhanget intressant notering är att ökningen av problembeteendena är mycket starkt koncentrerad, mer än i de andra skolorna, till framförallt elevskåpen och utanför klassrum men även i klassrum. Det skulle kunna vara en indikation på att ökningarna av problembeteendena till största delen kan hänföras till brister i ordning snarare än att det skulle vara ett utslag av någon mer genomgripande attitydförändring bland eleverna. Det indikerar i sin tur att de kan finnas brister när det gäller vuxennärvaron bland eleverna på dessa platser.

Sedan tidigare arbetar man med kamratstödjare, två i varje klass. Elever har fått vara med och ta fram ordningsregler. Inför varje nytt skolår får eleverna ta med sig ordningsreglerna hem och diskutera dem med föräldrarna. Eleverna och föräldrarna skriver därefter under ett ”kontrakt” om att eleven skall följa ordningsreglerna. Det finns två vuxenstödjare för eleverna

i varje arbetslag på skolan och ett trygghetsråd. Lärare är ute på raster där de ska "samvara". Skolan samarbetar med fritidsgården som håller öppet under lunchen fyra dagar i veckan. Man arbetar även med Örebro preventionsprogrammet med föräldrarna till eleverna i skolår 7. Rektorn upplever att det finns en stark uppslutning bland lärarna i såväl det pedagogiska som trygghetsskapande arbetet.

TyresöU

I TyresöU har det skett tydliga förbättringar vad gäller utsatthet för framförallt våld, hot och etniskt relaterade kränkningar. För de övriga ligger man kvar på i princip samma nivå. När det gäller otrygghet så har andelen oroliga att utsättas för brott minskat medan de ökat något för de övriga trygghetsvariablerna.

TyresöU är den enda av skolorna som har gjort förändringar i skolans fysiska miljö för att minska förekomsten av problembeteenden och öka tryggheten: Dörrarna till alla klassrum har försetts med fönster för att göra korridorerna tryggare, de har sänkt höga montrar bland elevskåpen för att skapa en bättre insyn i allmänutrymmena samt satt haspar på insidan av toaletterna så att man inte kan öppna dem utifrån med mejsel eller dylikt.

Huruvida dessa åtgärder har haft effekt är det svårt att uttala sig om. Visserligen har antalet händelser minskat för flera av problembeteendena utanför klassrum och vid elevskåpen, i synnerhet för våld och etniskt relaterade kränkningar, men de har då även minskat på en del andra platser (speciellt skolgården). Tolkningen av resultaten kompliceras även av det inte skett någon minskning av andelen som ibland känner sig otrygga vid dessa båda platser (till skillnad från vid toaletterna där andelen otrygga minskat med 2 %). Till syende och sist handlar det väl i vilken mån det finns vuxna som ser ut genom fönstren i de nya dörrarna och om det finns någon vuxen som har uppsikt över utrymmena i direkt anslutning till elevskåpen. Sedan tidigare har man dock en schemalagd rastvaktverksamhet som understöds av att fritidsledarna som också rör sig i skolans lokaler. I ljuset av detta är det inte orimligt att anta att de fysiska åtgärderna kan ha haft en bidragande effekt till minskningen i utsatthet för våld och etniskt relaterade kränkningar.

TyresöU har även satsat på mer socialt inriktade åtgärder under hösten år 2008 genomförde man en värdegrundsvecka som man planerar ska återkomma en gång per år. Man har dessutom arbetet mycket med ordningsregler i skolan, bl.a. diskuterade eleverna dessa i tvärgrupper under värdegrundsveckan. Medlen som NackaU erhöll från BRÅ har de använt till att anlita två handledare, sedan två terminer tillbaka, som arbetar med arbetslagen på skolan om hur man bemöter ungdomar. I det sammanhanget kan det noteras att TyresöU var den skola där den största andelen (29 %) av de mobbade uppgav att *"lärare har psykat mig eller på annat sätt varit elaka mot mig"*. Samtidigt har emellertid andelen av de mobbade som berättat för lärarna att de mobbats ökat från 13 procent till 36 procent.

TyresöK

I TyresöK har utsattheten för våld och samtliga typer av kränkningar minskat mycket markant. När det gäller otrygghet har andelen som ibland känner sig otrygga vid vissa platser i skolan minskat medan den ökat för de övriga otrygghetsvariablerna.

Hösten år 2007 fick en av skolans båda biträdande rektorer i uppgift att särskilt arbeta med trygghetsfrågor och skolans arbetsmiljö.

TyresöK har sedan hösten 2007 arbetat mycket med ökad vuxennärvaro i skolans lokaler på raster och mellan lektioner, särskilt vid elevskåpen och utanför klassrum. Mottot har, enligt den biträdande rektorn, varit att det ingen timme på dagen skall saknas vuxna ute i skollokalerna och att det mellan 11:00 till 13:00 alltid skall finnas en lärare i skåphallen. TyresöK har även anställt en elevstödare som skall stödja elever, uppmärksamma problem i ett tidigt skede och finnas ute bland eleverna.

Det som talar för att dessa åtgärder haft effekt är att utsattheten för våld och kränkningar har minskat särskilt mycket vid elevskåpen och utanför klassrum samt att andelen elever som ibland känner sig otrygga vid dessa platser har minskat med 5 respektive 3 procent.

Biträdande rektorn uppger att man också har lagt ned ett stort arbete med att ta fram ett gemensamt värdegrundsdokument vars ledord är: omtanke, respekt, trygghet och ansvar. Både lärare och elever har varit involverade i den processen. Tanken är enligt den biträdande rektorn att det skall vara ett *"levande"* dokument som man hela tiden skall kunna relatera till

såväl i det vardagliga skolarbetet som i speciella situationer. Dokumentet finns uppsatt på väggen i samtliga klassrum. Den biträdande rektorn upplever att eleverna ställer sig positiva till värdegrunden och det faktum att den inte endast handlar om elevernas beteende utan även om hur lärarna och övrig skolpersonal ska bete sig mot eleverna och varandra. Man har även infört en ”lagvecka”, som går av stapeln en gång per år, då man tar upp värdegrundsrelaterade frågor. Enligt den biträdande rektorn har man dessutom regelbundet dagar kring omtanke, respekt, trygghet och ansvar i skolan. Det har också införts att en lärare i varje arbetslag skall fungera som mentor för eleverna. Denne skall enligt den biträdande rektorn fånga upp elever som är i behov av stöd eller som på olika sätt känner sig otrygga.

Det som talar för att dessa åtgärder kan ha haft effekt är att utsattheten för sexuella trakasserier och etniskt relaterade kränkningar minskat på samtliga platser i skolan. Motsvarande är dock inte lika tydligt när det gäller utsattheten för våld där det, även om de minskat på de flesta platser i skolan, skett en viss ökning på ett par platser i skolan (företrädesvis i klassrum). Dessutom kan det noteras att andelen av de mobbade som berättat för lärare att de har mobbats har ökat från 38 till 42 procent och att andelen av de mobbade som fått lite eller mycket stöd har ökat från 22 till 50 procent.

VärmdöU

I VärmdöU har utsattheten för våld, stöld, skadegörelse, sexuella trakasserier och etniskt relaterade kränkningar ökat högst högst påtagligt. Dessutom har andelen otrygga ökat för samtliga otrygghetsmått.

När det gäller åtgärder som vidtagits framhåller biträdande rektorn att man jobbat mycket med kontakten mellan de vuxna och eleverna. Det har förts en diskussion om att lärarna ska dröja sig kvar i elevutrymmena efter lektionerna och vara mer socialt orienterade mot eleverna. Det handlar enligt rektorn om förhållningssätt. Man har dock inte haft tid diskutera detta på de för arbetslagen gemensamma mötena utan detta har diskuterats i respektive arbetslag. Hon berättade också att man under hösten år 2008 påbörjat arbetet med att revidera likabehandlingsplanen och skolans jämställdhetsplan. Pengarna som man erhöll från nationella BRÅ för att använda i det förebyggande arbetet använde man inte eftersom man, enligt biträdande rektorn, inte riktigt hade tid att diskutera vad de skulle kunna användas till.

De slutsatser man kan dra av det sagda är att det inte har genomförts några konkreta åtgärder mellan undersökningstillfällena och att trygghetsfrågorna inte verkar vara ett prioriterat område i skolan. Sedan tidigare har man kamratstödare och det finns ordningsregler som har kommunicerats till både eleverna och deras föräldrar. Någon schemalagd rastvaktverksamhet finns inte utan det är upp till varje lärare. Det finns dock en önskan (se ovan) om att lärarna skall dröja sig kvar i elevutrymmena efter lektionerna. Man har även en anti-mobbingsgrupp.

Dessa åtgärder har uppenbarligen inte varit tillräckliga för att motverka den negativa utvecklingen i skolan.

VärmdöK

I VärmdöK har det skett en mycket markant ökning när det gäller utsattheten för samtliga brottstyper utom grovt våld och skadegörelse. Mobbingen har minskat och andelen sexuellt trakasserade och etniskt kränkta ligger på en konstant nivå medan antalet kränkningar utslagen per elev ökat.

Enligt den biträdande rektorn har man inte arbetat speciellt med trygghetsfrågor i skolan mellan de två undersökningstillfällena. Man har ändrat inriktning på rastvaktsverksamheten. Tidigare hade alla lärare en rastvakt som de kunde gå när det passade, huvudsakligen inomhus. Sedan skolan fick en ny rektor ska alla lärare enligt ett schema vara rastvakt på lunchen mellan kl. 10:30 - 12:40. Denna skall huvudsakligen förläggas utvändigt på skolgården eftersom skolans rektor är av uppfattningen att det är där de flesta brotten och kränkningarna sker och otryggheten är som störst. Flera av lärarna upplever det dock som meningslöst enligt biträdande rektor. Man har även haft ett större fokus på elevernas välmående genom sjuksystem och kuratorn på skolan. Skolan har även fått en bemannad cafeteria vilket medfört att eleverna känner sig mer trygga där enligt biträdande rektor. Man har också sett över likabehandlingsplanen. Enligt biträdande rektor är lärarna ganska trötta på att revidera handlingsplaner. Skolan har inte mindre än 39 handlingsplaner som täcker olika områden. Lärarna har därför enligt biträdande rektor inte hunnit sätta sig in i likabehandlingsplanen. Sedan tidigare har man en 10-12 allmänt hållna regler som är skrivna på ett positivt sätt utan så mycket pekpinna som biträdande rektor uttryckte det. Dessutom har man arbetsregler som bl.a. går ut på att alla lektioner ska börjas och avslutas på ett visst sätt.

Några effekter av de vidtagna åtgärderna går inte att urskilja. Andelen otrygga på skolgården och vid cafeterian har nästan fördubblats. Den slutsats man kan dra är att skolans åtgärder inte förmått motverka den negativa utvecklingen vad gäller utsatthet för brott, oron att utsättas för brott i skolan och den upplevda otryggheten vid vissa platser i skolan.